

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 11 APRIL 1951

No. 1769

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

*Voor de niet gesigneerde artikelen is de commissie
van redactie verantwoordelijk.*

De aandacht van de lezers wordt gevestigd op
het bericht op blz. 274.

INHOUD

	Blz.
En thans: de prijzen!	276
Een conditie voor Westeuropese integratie door <i>Mr J. Linthorst Homan</i>	276
Wat bracht 1950 de Deense landbouw? door <i>Ir M. K. Hylkema</i>	278
De coöperatieve beweging, internationaal door <i>J. F. van Netten</i>	280
Ingezonden stuk: De waarde vaste obligatie door <i>M. F. van Bommel</i> met naschrift van <i>Tj. Greidanus</i>	283
Aantekening: Enkele statistische gegevens omtrent Argen- tinië III door <i>J. E. Spinosa Catella</i>	284
Mededelingen voor economen	286
Geld- en kapitaalmarkt	286
Statistieken: Bankstaten	287
De kolonpositie van België	287
In- en uitvoer van België	287

Dezer dagen

knap werk van onderhandelaren. Onderhandelingen in Argentinië vorderden sprongsgewijs. De Organisatie voor de Europese Economische Samenwerking vond een (nood-)oplossing voor de Duitse import en voor de gedupeerden door Duitslands besluit tot stopzetting. Het was zelfs een oplossing in Europees verband. Zal men zingen, zoals de droeve Rémi in „Alleen op de wereld”: „L'aurore vient, l'aurore nouvelle”?

Het „Wees gegroet met jubeltonen” komt nog niet uit volle borst. Het gaat in de eerste plaats om een vondst voor de korte periode. In de tweede plaats, men hoopt de uitvoer van bepaalde Nederlandse agrarische producten door een „switch” op Groot-Brittannië — om het technisch jargon van de monetaire sfeer van de Europese betalingsunie te lenen voor de reële sfeer — naar volume te handhaven: over de prijzen zal echter nog moeten worden onderhandeld.

Een klein sprankje licht geven hier misschien de berichten, dat zowel de Argentijnse onderhandelingen over de vleesprijzen als de Deense over de boterprijzen tot welslagen zouden hebben geleid. En voor de rest moge men Engeland het maxime van Saint-Simon voor ogen houden: „la véritable économie ne consiste pas à peu dépenser, mais à bien dépenser”.

Waaruit de Britse Kanselier van de Schatkist enige lering blijkt te hebben getrokken. Het Engelse Budget in vogelvucht zal vermoedelijk de „rationing by the purse” opleveren, een methode die volgens velen nationaal wel leidt tot „peu dépenser” — althans minder uitgeven — doch niet tot „bien dépenser”.

Op bescheiden schaal hoopt ook de Nederlandse Regering zich aan deze politiek te houden. Prijsbeheersing is door de Minister van Economische Zaken afgewezen, wel echter zijn richtlijnen voor de prijsvorming uitgegeven, waarin de doorberekening van de loonsverhoging wordt verboden. De ondernemersorganisaties hebben dit standpunt in een manend woord aan hun leden aanbevolen. Zo zijn allen vol goede bedoelingen, waarvan men het beste mag verwachten, als op de wereldmarkten een prijsdaling mocht optreden.

Zal die prijsdaling komen? De koper, die in de eerste maanden na Korea, als eertijds de vermaarde Holle Bolle Gijs, de wereldmarkten voor grondstoffen een volstrekt tegen elke prijsverhoging ongevoelige vraag bleek te bieden, heeft de laatste weken wat getalmd. De Verenigde Staten houden zich terug; de tinprijs heeft reeds enige reacties getoond, thans dalen de wolprijzen. En op de markten voor eindproducten in de Verenigde Staten waart thans weer een figuur rond, die naar de historiezangen verwezen scheen: „the buyer resistance”.

Resistentie is een eigenschap, die eerst bij langer beproeven blijkt. Het is nog te vroeg om, gezien de geweldige koopkracht, die het herbewapeningsprogramma in de Verenigde Staten in omloop zal brengen, een duidelijke tekening in de prijsituatie te verwachten. Inflatie-resistent zijn de Verenigde Staten beslist nog niet.

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

BERICHT

Leden van „Economisch-Statistische Berichten” wordt beleefd verzocht — voor zover zij dit nog niet deden — hun abonnementsgeld voor het jaar 1951, ten bedrage van f 26 voor het binnenland of f 28 voor het buitenland (voor boekhandelaren minus de gebruikelijke korting) vóór eind April a.s. te willen voldoen door storting op postgirorekening No 8408 of op onze rekening bij de heren R. Mees & Zoonen, alhier.

Abonné's in België/Luxemburg kunnen de tegenwaarde in francs van het verschuldigde bedrag storten op onze rekening B 26198 bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postrekening No 260.34.

★ Adverteer in dit blad ★

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Verhoogde kracht - gedeelde kosten
door
gemeenschappelijke verkoopsorganisatie

Commercieel organisator, economisch onderlegd, met zeer ruime en gevarieerde praktijk in handel, industrie en export, kantoorhoudend op te stand te Rotterdam, belast zich met *bemiddeling tot en organisatie van gezamenlijke verkoop* in binnen- en buitenland, hetzij *branche-gewijze* hetzij per combinatie van bedrijven uit *verschillende of aanverwante sectoren*.

Belangstellenden worden verzocht terstond te schrijven onder no. ESB 15-3. bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 31 Maart 1951

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen	f. 31 972 881 38
Nederlands	
Schatkistpapier	480 750 000
Ander Overheidspapier	7 621 200
Wissels	144 936 79
Bankiers in Binnen en Buitenland	20 553 844 25
Effecten en Syndicaten	1 593 570 43
Prolongatiën en Voor schotten tegen Effecten	13 978 339 91
Debiteuren	172 796 441 70
Deelnemingen (incl Voorschotten)	11 375 114 33
Gebouwen	3 500 000
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	738 637 98
	<u>f. 745 024 916 27</u>

Kapitaal	f. 45 000 000
Reserve	16 000 000
Bouwreserve	1 000 000
Deposito's op Termijn	124 867 055 68
Crediteuren	544 182 538 08
Geaccepteerde Wissels	6 568 570 41
Door Derden	
Geaccepteerd	1 233 022 37
Overlopende Saldi en andere Rekeningen	5 435 091 80
Reserve voor Verleende Pensioenen	738 637 98
	<u>f. 745 024 916 27</u>

LYNCO

KETTING
FORMULIEREN

LYNCO

LYNCO
FABRIEKEN

GRONINGEN TELEFOON 25318

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

En thans: de prijzen!

De jongste loonronde van 5 pCt is niet tot stand gekomen in overeenstemming tussen de Regering en de Stichting van de Arbeid. Dit is des te meer te betreuren, omdat er over het uitgangspunt — een beperking van het reële loon met 5 pCt beneden het peil van 1949 — met de Regering blijkbaar wel overeenstemming bestond, hetgeen van de grootste betekenis is. In zekere zin — niet geheel — ging het conflict om 'een bijzaak: in de achter ons liggende tijdvakken bestond er gemiddeld een achterstand van 2½ pCt in het reële loon; zich beroepende op de 5 pCt offer vroeg de vakbeweging nu, daar zij in de naaste toekomst een soortgelijke ontwikkeling verwacht, een verhoging, voldoende om deze werking van de te verwachten verdere prijsstijging te compenseren. In feite gaat daardoor het conflict om de prijsontwikkeling. Intussen is in de noodzakelijke versobering de eerste bijdrage geleverd door de loon- en salaristrekken en in nog sterkere mate door trekken van pensioenen en andere vaste inkomens. Thans is dus het woord aan de ondernemers. Van de bereidheid initiatieven te nemen om te komen tot het laagst mogelijke prijspeil zal voor de economische en sociale toestand van ons land in de naaste toekomst zeer veel afhangen.

Mr J. LINTHORST HOMAN, Een conditie voor West-europese integratie.

Met betrekking tot het vraagstuk der Westeuropese integratie schijnt er — helaas — meer kans te zijn op Straatsburgse projecten en afspraken à la Schuman dan op de algemene integratie der Westeuropese economie. Vast staat, dat een invloeden van het bedrijfsleven van verschillende landen alleen mogelijk is, wanneer de nieuwe eenheid zich ook naar buiten als een eenheid kan gedragen en verdedigen. Hiervoor is nodig een preferentiële of douane-eenheid. Terecht wees in 1950 het plan-Pella daarom op de wenselijkheid van een preferentiële Europese tariefzone en gaat het plan-Mansholt even terecht uit naar een gecoördineerd Europees douaneregime. Ook het thans in Straatsburg aanhangige plan-Charpentier gaat van deze gedachte uit. Men heeft nu reeds lang over deze dingen gepraat, doch het schijnt niet mogelijk te zijn tot een duidelijk antwoord te komen. In dit opzicht baart ook de discussie over de verhouding tussen de O.E.E.C. en de organen van het Noord-Atlantisch Pakt (N.A.T.O.) zorg. Even grote zorg baart het, dat vele invloedrijke Amerikanen hier en elders het streven naar een preferentiële of douane-eenheid beantwoorden met de critiek „discriminatie”, ofschoon de bestaande internationale afspraken een regionale samenwerking toestaan. Het is noodzakelijk, dat het Westeuropese of continentale bedrijfsleven in dit vraagstuk op korte termijn een duidelijk verlangen laat horen.

Ir M. K. HYLKEMA, Wat bracht 1950 de Deense landbouw?

Uit algemeen economisch oogpunt bezien was de ontwikkeling in het afgelopen jaar voor Denemarken niet gunstig. Want de prijzen der uitgevoerde landbouwproducten — de voornaamste exportartikelen — waren, door elkaar genomen, lager dan in 1949, terwijl de invoer in 1950 aanmerkelijk duurder werd. De perspectieven werden dus aanmerkelijk slechter. Zuiver agrarisch bezien luidt het oordeel veel gunstiger: de Deense bodem leverde in 1950 slechts weinig minder op dan in het recordjaar 1949, de veestapel ontwikkelde zich overeenkomstig de verwachtingen, de veeteeltproductie evenaard in 1950 die in 1939, ondanks het feit, dat de melkvee- en pluimveestapel nog wat kleiner was. Ook heeft Denemarken kans gezien zijn export van veeteeltproducten in 1950 weer belangrijk uit te breiden. Wat betreft de omvang van de

agrarische export kan Denemarken over 1950 tevreden zijn. Overigens zijn de Denen over de gang van zaken niet zo bijster content: het prijsbeloop was ongunstig, de Brits-Deense handelsbetrekkingen zijn slechter geworden.

J. F. VAN NETTEN, De coöperatieve beweging, internationaal.

Allereerst wordt aan de hand van een groot aantal voorbeelden aangetoond, dat de coöperatieve bedrijfsvorm zich nationaal in verschillende landen en op verschillende terreinen — op het gebied van aankoop van landbouwbenodigdheden of de verwerking en afzet van landbouwproducten, op dat van voorziening der consumenten met verbruiksartikelen, in de woningbouw, het verzekeringswezen of voor credietverlening, in de vorm van arbeidersproductiecoöperaties, visserscoöperaties of voor het verlenen van diensten van velerlei aard — een positie van betekenis heeft weten te verwerven. Als georganiseerde internationale beweging is dit in veel mindere mate het geval. Schr. geeft hiervoor de oorzaken aan en schenkt vervolgens aandacht aan de organisaties, die werkzaam zijn voor de behartiging van gezamenlijke belangen, de uitwisseling van ervaringen en het propageren van de coöperatieve idee op internationaal gebied. Tenslotte gaat schr. nader in op één der verschillende in de coöperatieve beweging, internationaal gezien, actuele problemen, nl. op dat van de verhouding van de coöperatie tot de Staat.

— SOMMAIRE —

Et maintenant... les prix!

Le premier apport en faveur de l'austérité, imposé aux Pays-Bas; vient d'être fourni par les salariés et dans une forme encore plus aiguë par les pensionnés et les autres bénéficiaires d'un revenu fixe. La parole est maintenant aux chefs d'entreprises. La situation économique et sociale des Pays-Bas dépendra, dans l'avenir immédiat, pour une grande partie de leurs initiatives pour réduire les prix au niveau le plus bas possible.

Mr J. LINTHORST HOMAN, Une condition pour l'intégration de l'Europe occidentale.

Par rapport au problème de l'intégration de l'Europe occidentale, il paraît, hélas, qu'on doit s'attendre plutôt à des „projets de Strasbourg” et des conventions à la Schuman qu'à l'intégration intégrale de l'économie de l'Europe occidentale. L'intégration régionale constitue la voie indiquée. Pour y arriver il faut créer l'unité préférentielle ou douanière. Ce problème est à l'ordre depuis longtemps, toutefois on ne parvient pas à formuler une solution nette. Il est nécessaire que le secteur privé de l'Europe occidentale ou du continent se prononce, dans un bref délai, clairement et nettement sur ce problème.

Ir M. K. HYLKEMA, L'année 1950 quel sort a-t-elle réservé à l'agriculture danoise?

En termes généraux on peut dire que le développement économique du Danemark n'a pas été favorable pendant l'année écoulée. Un jugement beaucoup plus favorable est permis lorsqu'on se limite au secteur agricole. L'auteur en fournit l'épreuve dans cet article et donne un exposé détaillé sur l'aggravation de l'état des relations commerciales entre le Royaume-Uni et le Danemark.

J. F. VAN NETTEN, L'organisation coopérative internationale.

Les sociétés coopératives se sont créées une situation importante dans les secteurs divers de différents pays. Son développement international s'est réalisé sur une échelle plus modeste. L'auteur en explique les causes et traite des organisations internationales coopératives. Pour conclure l'auteur expose le problème des relations entre la société coopérative et l'Etat.

En thans: de prijzen

Sinds het optreden van de nieuwe Regering hebben zich de economisch-politieke gebeurtenissen snel ontwikkeld. Nog vóór Pasen kwam een loonsverhoging tot stand van 5 pCt, sinds de devaluatie de derde loonronde van 5 pCt. Kiest men September 1949 als uitgangspunt, dan waren de kosten van levensonderhoud tot en met Februari 1951 gestegen tot 116 pCt, terwijl mag worden aangenomen, dat onmiddellijk na de recente vermindering van de subsidies de stijging was voortgegaan tot 119 à 120 pCt. Jammer genoeg is deze laatste ronde niet tot stand gekomen als het resultaat van een bereikte overeenstemming tussen de Regering en de Stichting van de Arbeid: de vakbeweging althans heeft daarvan in haar reacties zeer duidelijk blijk gegeven. Zij toont zich met de verkregen loonronde maar matig enthousiast.

Dit is des te meer te betreuren, omdat er over het uitgangspunt met de Regering blijkbaar wel overeenstemming bestond, hetgeen op zichzelf een feit van de grootste betekenis moet worden geacht. Dit uitgangspunt was nl., dat een beperking van het reële loon met 5 pCt beneden het peil van 1949, gezien de benarde omstandigheden van betalingsbalans en begroting, noodzakelijk was. Zoals men weet had ook het Rapport van de Sociaal-Economische Raad over de in de naaste toekomst te voeren loon- en prijspolitiek hieromtrent een cijfer genoemd en wel een cijfer van 3 à 5 pCt. Zonder twijfel kan men stellen, dat na het verschijnen van dit rapport de situatie nog iets moeilijker werd ingezien: de extra defensie-uitgaven werden inmiddels op 1500 miljoen vastgesteld, terwijl zich boven onze exporthemel de donkere wolken van de Duitse moeilijkheden samenpakten. In verband daarmee verlangde de Regering 5 pCt. Dit uitgangspunt werd, zoals gezegd, door de vakbeweging aanvaard, zoals uit verschillende uitlatingen hunner leiders is komen vast te staan, en reeds deze aanvaarding was een bewijs van realistisch inzicht en van een zodanige bereidheid de moeilijkheden onder de ogen te zien, dat inderdaad mag worden gesproken van een feit van grote betekenis.

In zekere zin kan men zeggen, dat het conflict ging om een bijzaak. Tot nu toe is het gebruikelijk geweest, dat nieuwe loonronden pas plaatsvonden, indien er intussen een achterstand van 5 pCt was ontstaan in het reële loon. Daardoor heeft er in de achter ons liggende tijdvakken gemiddeld telkens een achterstand van circa 2½ pCt bestaan, die zich bewoog tussen 0 pCt onmiddellijk nadat een loonronde was toegekend en 5 pCt onmiddellijk vóór de volgende loonronde. De vakbeweging nam aan, dat in de naaste toekomst een soortgelijke ontwikkeling zou zijn te verwachten, en zich beroepende op de 5 pCt offer, waarvan de Regering sprak, vroeg zij een verhoging, voldoende om deze werking in de naaste toekomst van de te verwachten verdere prijsstijging te compenseren.

In zekere zin bijzaak. Doch niet geheel! In feite gaat daardoor het conflict om de prijsontwikkeling. Zou men er in slagen verdere prijsverhogingen te voorkomen, dan zou

de veronderstelling, waaronder de vakbeweging de onderhandelingen voerde, overbodig worden en zou er over de regeringspolitiek t.o.v. de lonen overeenstemming kunnen bestaan, tenzij dat de Regering zou menen een hoger offer dan 5 pCt te moeten vragen. Indien dat zo is, zou zij het ook duidelijk naar voren moeten brengen — aldus het standpunt van de vakbeweging te dien aanzien. In de Kamer heeft men intussen de Regering om de zekerheid gevraagd dat het bij de 5 pCt consumptiebeperking zal blijven, een verzoek, dat moeilijk in overeenstemming is te brengen met het eigenlijke karakter onzer economische moeilijkheden. Weliswaar hangt de prijsbeweging ten dele samen met wat er in het binnenland geschiedt (waaroever dadelijk meer), doch voor een ander belangrijk deel met het verloop van de prijzen op de wereldmarkt. En het kan moeilijk van de Regering worden verlangd, dat zij zich vastlegt op de loop van de internationale markten.

Intussen is het duidelijk, dat in de voor ons land noodzakelijke versoering de eerste bijdrage is geleverd door de loon- en salaristrekken. En laten wij er aanstonds aan toevoegen, in nog sterkere mate door hen, die men tegenwoordig wel eens aanduidt als „de vergeten groep”: trekken van pensioenen en andere vaste inkomens. Deze feiten staan duidelijk vast en even duidelijk is het dus, dat thans anderen aan de beurt zijn. Met name de ondernemers krijgen nu de gelegenheid hun goede voornemens in daden om te zetten. Hun besturen hebben aanstonds blijk gegeven de maatschappelijke taak van de ondernemer in dit moeilijke tijdsgewricht duidelijk te zien. Zij wekken hun leden op de loonronde niet in de prijzen door te berekenen, doch slechts de verhoogde importkosten en de sinds 1949/50 opgetreden vorige loonronden. Met name betekent dit, dat zij ook hun eigen marges op het peil van 1949/50 brengen, hetgeen in een aantal gevallen zal betekenen terugbrengen tot dat peil. Men zou kunnen opmerken, dat deze marges, in koopkracht uitgedrukt, dan belangrijk zijn achteruitgegaan. Dit is juist, doch daar staat tegenover, dat in verschillende branches de omvang van de productie sinds 1949 weer zodanig is gestegen, dat daardoor een belangrijke compensatie wordt verschaft. Zoals verder door de besturen terecht is opgemerkt, zal een dergelijke politiek van zo laag mogelijke prijzen ook voor onze exportpositie van het grootste belang zijn, en het behoeft wel geen betoog, dat in ons land nog altijd de export een fundament van onze welvaart is.

Zo is dus thans het woord aan de ondernemers, waarbij overigens stellig niet alleen aan die in het grote bedrijfsleven moet worden gedacht. Van de bereidheid initiatieven te nemen om te komen tot het laagst mogelijke prijspeil zal voor de economische en sociale toestand van ons land in de naaste toekomst zeer veel afhangen. Moge in de verschillende bedrijfstakken van groot- en kleinbedrijf van een gelukkig inzicht blijken en een even goede wil worden getoond. Dan zal het mogelijk zijn de politiek, door de Minister van Economische Zaken uitgestippeld, te volgen en een rigoureuze prijsbeheersing achterwege te laten.

Een conditie voor Westeuropese integratie

De recente publicaties over Torquay noemden de mogelijkheid van een systeem van Europese preferentie als verweer van enkele Westeuropese landen tegen onbillijkheden in de tarievenzaak. Dadelijk werd er echter aan toegevoegd, dat de Amerikanen niet gesteld zijn op de totstandkoming van dit soort preferenties.

Ofschoon wij niet beschikken over de juiste gegevens

van het hier bedoelde overleg, zij het ons toch vergund in dit verband de aandacht te vestigen op een grote moeilijkheid, welke zich nog steeds op dit gebied in het vraagstuk der Westeuropese integratie voordoet.

Wij laten nu even in het midden, welke weg de Westeuropese landen, of sommige Westeuropese landen, in hun economische samenwerking zullen gaan. Het schijnt wel,

alsof Straatsburg hierin in 1951 meer duidelijkheid zal pogen te brengen dan Parijs tot heden heeft kunnen brengen, en het schijnt helaas ook wel zo te zijn, dat er meer kans is op Straatsburgse projecten en afspraken à la Schuman dan op de algemene integratie der Westeuropese economie, welke in 1950 zo uitdrukkelijk aan de orde is gesteld bij de O.E.E.C. De nevenstelling in de Nederlandse Regeringsverklaring van 17 Maart jl. zou in 1950 stellig anders hebben geluid dan nu: „het betrachten van Europese en continentale solidariteit”. Straatsburg zal aantonen, of bij het uitblijven van Europese samenwerking de *continentale* wordt aanvaard, en op welke wijze en tussen welke landen.

In elk geval staat vast, dat een ineenvloeiing van het bedrijfsleven van verschillende landen, of het nu per sector geschiedt of algemeen is, alleen mogelijk is, wanneer de nieuwe eenheid zich ook naar buiten als een eenheid kan gedragen en verdedigen. En het is over de in dit opzicht nog bestaande onzekerheid, dat wij een enkel woord wilden zeggen.

Het zij ons veroorloofd, de agrarische sector als voorbeeld te nemen.

De grote moeilijkheid is daar, naar men weet, het kolosale verschil in kostprijzen tussen de verschillende landen van West-Europa. Deze verschillen hangen samen met enerzijds verschillen in natuurlijke factoren, grond, ligging, klimaat, en mede daarop berustende technische efficiency en productiviteit, en anderzijds met de nog steeds zo grote verschillen in algemeen kostenpeil. In de agrarische sector van Benelux neemt ieder aan, dat de verschillen in niveau van algemene kosten grotere moeilijkheden opwerpen dan de in een zekere overgangstijd op te lossen verschillen in rationalisering en techniek.

Gaat men nu geleidelijk het agrarische handelsverkeer tussen verschillende, of alle, continentale of Westeuropese landen liberaliseren, en betreft men bij die liberalisatie dan niet alleen de contingenteringen, maar ook de invoerrechten en andere belemmeringen, dan dient men duidelijk te weten, of en in hoeverre die liberalisatie ook geldt tegenover derde landen. Immers, er is een elementair verschil in de geleidelijke ineenvloeiing van een groep buurlanden onderling tot een nieuwe eenheid, en een eenzijdige economische ontwapening tegenover heel de wereld. In het eerste geval kan men de zaak regionaal beheersen en blijven beheersen, zodat men werkelijk iets nieuws bouwt; in het andere geval geeft men zich blindelings over aan vrijhandel in de eigen sector, terwijl er overigens in de wereld geen vrijhandel bestaat. In het eerste geval kan men de economische en sociale gevolgen overzien, in het andere geval niet. Het eerste is dus mogelijk, het tweede is in de tegenwoordige wereld onmogelijk, daar van alle kanten de gevaren van vrije invoer uit gebieden met geheel andere natuurlijke, demografische, sociologische en sociaal-politieke factoren dreigen en het eigen gebied wordt opengesteld voor elke denkbare economische en sociale dumping.

Vandaar dan ook, dat wij menen, dat in 1950 het plan-Pella terecht wees op de wenselijkheid van een preferentiële Europese tariefzone, en dat het plan-Mansholt even terecht uitgaat naar een gecoördineerd Europees douaneregime. Ook het thans in Straatsburg aanhangige plan-Charpentier gaat van deze gedachte uit. Het nieuwe plan-Pflimlin, via Straatsburg ingediend, is ons bij het schrijven van dit artikel niet in finesses bekend; vorige plannen-Pflimlin droegen meer het karakter van projecten voor „pools” dan voor integratie.

Men heeft nu reeds lang over deze dingen gepraat, en wij hebben in het contact der Westeuropese landbouworganisaties te Parijs reeds in begin 1950 deze vraag aan de orde gesteld en haar daar ook doorgegeven aan de orga-

nen van O.E.E.C. en E.C.A., doch het schijnt niet mogelijk te zijn, tot een duidelijk antwoord te komen.

In dit opzicht baart ook de discussie over de verhouding tussen de O.E.E.C. en de organen van het Noord-Atlantisch Pakt (N.A.T.O.) zorg.

Nu, terecht, de militaire verdediging van de Atlantische gemeenschap op de voorgrond kwam, en nu de N.A.T.O. naast de economische vraagstukken van de militaire productie ook de zaak der grondstoffen in het algemeen opnam, en te Parijs een Raad heeft voor financieel-economische problemen, komt de O.E.E.C. steeds meer in het nauw. De stemmen tot een fusie van de O.E.E.C. in de N.A.T.O. en tot overbrenging van het werk naar Londen of Washington klinken uiteraard vooral uit de Engelse hoek, waar men met het aflopen van het Europees Herstel Programma, althans van de Marshall-hulp, de belangstelling voor de O.E.E.C. gaat verliezen, en waar velen geen reden aanwezig achten om terwille van Westeuropese integratie — waaraan men niet gelooft — de O.E.E.C. in wezen te laten.

Naar onze mening moet dit zorg baren, omdat o.i. de Atlantische zaak federatief moet worden gezien: samenwerking tussen enerzijds de ruim 160 miljoen Noord-Amerikanen, en anderzijds de ongeveer 275 miljoen West-Europeanen uit ons „Marshall-gebied”. Een opgaan van de Westeuropese zaak in de Atlantische voordat zij zichzelf tot een hechte Westeuropese eenheid heeft gemaakt, is een overgeven van alle verdere mogelijkheden tot integratie. Een afstaan van de O.E.E.C. aan de N.A.T.O. is hetzelfde. Het is een afbreken van het Westeuropese economische apparaat als zodanig, en tevens een afsnijden van de mogelijkheid, dat Straatsburg op de deskundigheid van de O.E.E.C. zou kunnen gaan bouwen: immers, een O.E.E.C. als onderdeel van de N.A.T.O. staat geheel anders tegenover de vragen van West-Europa dan de Parijse organisatie tot heden heeft pogen te doen.

Even grote zorg baart het, dat vele invloedrijke Amerikanen hier en elders, in West-Europa en in Washington, ook waar zij met instemming wijzen op hetgeen West-Europa dank zij hun zo royale steun reeds heeft verricht, het streven naar een preferentiële of douane-eenheid beantwoorden met de critiek „discriminatie”, ofschoon de bestaande internationale afspraken een regionale samenwerking toestaan.

In gesprekken hierover zeggen zij dan, dat West-Europa, de stap naar integratie zettende, nu ook ineens de moed moet opbrengen, de grote stap naar vrij wereldverkeer te zetten. Zij baseren immers heel hun gedachtenleven „on a world wide basis”, vergetende, dat die basis thans niet reëel is, en dat bij de bestaande verschillen aan weerszijden van de Atlantische Oceaan zelfs een integratie van heel het Atlantische gebied economisch en sociaal onmogelijk is. Zij vergeten dus, dat de ook door hen voorgestane eenheid van West-Europa slechts bereikbaar is met behulp van die gecombineerde Westeuropese omheining of stelling, welke althans voor een ruime overgangstijd West-Europa tot een eenheid maakt, zonder deze eenheid ineens open te stellen voor vrije invoer uit de gehele wereld.

Wij menen niet te veel te zeggen, wanneer wij opmerken, dat naast de politieke bezwaren van Engeland en enigmatische ook enkele Scandinavische landen, juist onzekerheid en onbeslistheid over het hier besproken vraagstuk van de Westeuropese economische verdediging de plannen tot integratie der Westeuropese economieën tot heden hebben doen mislukken. In de agrarische sector is dat, wat het bedrijfsleven zelf betreft, aanwijsbaar.

Wij achten dit een der redenen, waarom men in West-Europa, althans op een deel van het continent, meer en meer zijn toevlucht gaat nemen tot de „pool”-gedachte, welke enorme gevaren inhoudt, nl. dat economisch ouderwetse

of anderszins ongezone productiesystemen structureel worden bevroren, terwijl juist zo dringend behoefte bestaat aan structurele sanering door de werking van onderlinge vrijheid en concurrentie binnen een geïntegreerd Westeuropees geheel, dat zich tegen de buitenwereld ook als een geheel kan verdedigen.

Engelse publicaties, alsof het streven naar Westeuropese of continentale eenwording gelijk te stellen zou zijn aan een neutralisme van een „third force”, berusten op hetzelfde ongelukkige misverstand of onbegrip over Westeuropese of continentale economische eenwording als waarop de kreet „discriminatie” berust. Juist zij, die van neutralisme niet willen weten en West-Europa tot een sterke partner willen maken in de Atlantische gemeenschap, strijden voor de realisering van een „free-trade area” of „preferential area” in ons gedeelte van de wereld. De

moelijkheid der verhouding tot de met Westeuropese landen verbonden overzeese landen en gebieden is, naar Straatsburg ook gezegd heeft te willen aantonen, oplosbaar.

Wij menen, dat het noodzakelijk is, dat het Westeuropese of continentale bedrijfsleven in dit vraagstuk op korte termijn een duidelijk verlangen laat horen. Immers, economische eenheid is op drie wijzen bestaanbaar: nationaal, mondiaal door vrijhandel „on a world wide basis”, of regionaal door regionale integratie. Nu in ons werelddeel het nationale werk dreigt dood te lopen, en nu mondiaal van eenheid noch vrijhandel sprake is, is regionale integratie geboden. Doch dan moet men haar ook het elementaire middel der economische zelfverdediging durven geven en toevertrouwen.

Groningen.

J. LINTHORST HOMAN.

Wat bracht 1950 de Deense landbouw?

Het antwoord op deze vraag zal nauw samenhangen met de gezichtshoek, waaruit de situatie wordt gezien. Uit algemeen economisch oogpunt gezien, was de ontwikkeling in het afgelopen jaar voor Denemarken niet gunstig. Want de prijzen der uitgevoerde landbouwproducten — de voornaamste exportartikelen — waren, door elkaar genomen, lager dan in 1949, terwijl de invoer in 1950 aanmerkelijk duurder werd. Voor dit land, dat arm is aan grondstoffen, zodat de agrarische export daarvoor in hoofdzaak de nodige deviezen moet opleveren, werden de perspectieven dus aanmerkelijk slechter.

Een vruchtbaar jaar.

Zuiver agrarisch gezien, luidt het oordeel gelukkig aanmerkelijk gunstiger. Want de opbrengst der gewassen was goed, het jaar was vruchtbaar en bleef slechts weinig achter bij het recordjaar 1949. Wel was de zomer ook in Denemarken te nat, wat vooral schadelijk was voor de graanoogst. Maar de aardappelen leverden veel op, al was de kwaliteit door het natte weer maar matig. Nog beter deden het de andere hakvruchten, de suiker- en voerbieten, waarvan de opbrengst geweldig wordt genoemd. Die maakten goed, wat de granen tekort kwamen. Ook het gras deed het best, wat bij de vele regen, vooral in de tweede helft van het jaar, ook wel te begrijpen is.

Het is in Denemarken gebruikelijk ieder jaar de gehele oogst uit te drukken in oogsteenheden (de eenheid is 100 kg gerst), waardoor een goed inzicht in de totale productie wordt verkregen. Zo leverde volgens de berekeningen de Deense bodem in het recordjaar 1949 132,5 miljoen eenheden op, terwijl volgens de voorlopige cijfers 1950 130 miljoen gaf, dus slechts weinig minder.

De goede opbrengsten, vooral van de voedergewassen, zijn zowel voor de Deense boeren als voor de betalingsbalans van het land een gelukkig feit. Want ook Denemarken laboreert aan een bijna chronisch tekort aan buitenlandse betaalmiddelen. Daarom wordt doelbewust gestuurd in de richting van een grotere zelfvoorziening, wat de veevoeding aangaat. Bij behoud van een productieve veestapel beperking derhalve van de invoer van veevoerders.

De Deense landbouw kan hierbij, evenals de onze, bogen op opmerkelijke resultaten. Zo werd in de jaren 1934/38 van de totale behoefte aan wintervoer 19 pCt ingevoerd. In Januari jl. werd de nodige import voor de afgelopen winter op slechts 12 pCt geschat¹⁾. Niettemin is dit nog een respectabele hoeveelheid, circa 1.100.000 ton!

Dit wijst er echter wel op, dat de Deense veehouderij, wat het veevoer betreft, nu veel minder afhankelijk is van het buitenland dan vóór 1940 het geval was. Dat dit ook

voor de betalingsbalans een aanzienlijke verlichting betekent, spreekt vanzelf.

De veestapel.

De veestapel, de voornaamste bestaansbron voor de meeste Deense boeren, en vooral voor de kleinere bedrijven, ontwikkelde zich in 1950 overeenkomstig de verwachtingen.

Het aantal paarden nam als gevolg van de toenemende mechanisatie weer iets af; het totaal is nu bijna 100.000 stuks kleiner dan in 1939.

De melkkoeien namen in aantal wederom toe; de vooruitgang bedroeg t.o.v. 1949 ruim 40.000 stuks. De grootste stijging evenwel vond plaats bij de varkens. Hiervan is het totaal thans aanmerkelijk groter dan dat van 1939.

Een nadere illustratie van de ontwikkeling van de Deense veestapel moge blijken uit de volgende cijfers:

De veestapel.
(in 1.000 stuks)

	15 Juli 1939	16 Juli 1949	15 Juli 1950
Paarden (totaal)	594	532	502
Rundvee (totaal)	3.326	2.949	3.053
w.v. melkkoeien	1.642	1.535	1.577
Varkens (totaal)	3.183	2.684	3.235
w.v. zeugen	390	348	399
Hoenders (totaal)	33.297	25.996	24.665
w.v. kippen	13.935	10.448	11.553

De productie.

Voor de productie — en daar gaat het tenslotte om — zijn evenwel ook andere omstandigheden van niet minder betekenis. En deze waren in 1950 gunstig. Het weer was gunstig en de voedervoorziening was volgens Prof. Skovgaard over het algemeen bevredigend. Zodoende evenaarde de veeveelproductie in 1950 die van 1939, ondanks het feit, dat de melkvee- en pluimveestapel nog wat kleiner was.

Het volgende tabelletje geeft van de vooruitgang in het afgelopen jaar een goed beeld.

Voortbrenging van veeveelproducten.
(in miljoenen kg.)

	1939	1949	1950
Melk	5.277	4.894	5.412
Boter	183	156	180
Kaas	33	64	59
Rundvlees	167	131	168
Varkensvlees			
en spek	329	266	342
Eieren	134	118	132

Hoewel het aantal melkkoeien in 1950 kleiner was dan in 1939, was toch de melkproductie groter. Dit wijst op een vooruitgang in de productiviteit van het melkvee; een feit, dat voor de economie van het boerenbedrijf belangrijk

¹⁾ Prof. K. Skovgaard, Tidsskrift for Landøkonomi, Januari 1951.

is. Dat de productie van boter in 1950 nog iets achterbleef bij die in 1939, is vooral een gevolg van de toeneming van de bereiding van kaas. Deze is bijna tweemaal zo groot als voor de oorlog. Het meest opvallend evenwel is de sterke vooruitgang van de productie van varkensvlees en spek, die bijna één derde groter was dan in 1949 en die van 1939 eveneens overtrof.

Dat de productiviteit van de Deense veehouderij het vooroorlogs peil weer heeft bereikt, blijkt nog duidelijker dan uit bovenstaande gegevens uit de indexcijfers. Vergelijken met 1935 (= 100), bedroeg namelijk het indexcijfer voor de totale veehouderijproductie in 1939 106, in 1949 90, terwijl dit in 1950 steeg tot 107.

De export.

Ook in 1950 heeft Denemarken kans gezien zijn export van veeteeltproducten weer belangrijk uit te breiden. Het peil van vóór 1940, dat in 1949 nog niet was bereikt — behalve voor kaas —, werd in 1950 voor boter en eieren duidelijk overschreden, terwijl de bacon het al aardig dicht benaderde.

Uitvoer van veeteeltproducten. (in miljoenen kg.)

	1935/39	1949	1950
Boter	149,1	138,3	155,7
Kaas	8,9	30,3	39,5
Eieren	87,3	79,8	94,5
Bacon	185,1	105,8	180,7

Bij de beoordeling van deze cijfers moet men er evenwel rekening mee houden, dat voor diverse artikelen het binnenlands verbruik thans kleiner is dan vroeger. Versoering dus. Maar ten dele gedwongen, want aan de gehate rantsoenering van boter kwam pas in November 1950, na een regeringscrisis, een einde. Voorts was er in 1950 een opvallende toeneming van de uitvoer van levend rundvee, namelijk 222.000 stuks tegen resp. 69.000 in 1949 en gemiddeld 146.000 in de jaren 1935/39. Verreweg het grootste deel, nl. 88 pCt, ging naar Duitsland. Op de tweede plaats komt Nederland, dat in 1950 bijna 10.000 en in 1949 ruim 6.000 Deense runderen importeerde.

Ongunstig prijsbeloop.

Wat betreft de omvang van de agrarische export, kan Denemarken over 1950 tevreden zijn. Overigens zijn de Denen over de gang van zaken niet zo bijster content. Want het is niet gelukt Engeland er toe te krijgen een hogere prijs voor de boter te betalen. De onderhandelingen over de boterprijs, die bij het afsluiten van het zgn. „long term”-contract, kort voor de devaluatie van het Engelse pond in September 1949, aanzienlijk was verlaagd, wederom verhoogd te krijgen, zijn op niets uitgelopen. Denemarken heeft zich hiermee niet accoord verklaard, maar kan Groot-Brittannië als afnemer niet missen. De export gaat daarom door, maar wordt voorlopig à conto afgerekend.

De uitwerking van de verlaging van de Engelse boterprijs werd nog versterkt, omdat de uitvoer naar andere Europese landen, die meer voor de Deense boter betalen, in 1950 terugliep.

Ook voor andere producten, zoals bacon, eieren en kaas, waren de exportprijzen, mede als gevolg van de handels-overeenkomsten met Engeland, in 1950 lager. Daarentegen waren rundvlees, graan en aardappelen aanzienlijk duurder, maar in totaal was het indexcijfer voor de prijzen van landbouwproducten 2-3 pCt lager dan in 1949.

Hier stond een vrij sterke stijging tegenover van de geïmporteerde goederen, die direct na de devaluatie van de Deense kroon in September 1949 in prijs omhoog gingen. Omdat deze beweging zich in 1950 voortzette, werd daardoor de verhouding tussen import- en exportprijzen zeer ongunstig. Duidelijk blijkt dit uit de onderstaande indexcijfers.

1935 = 100	Sept. 1949	Jan. 1950	Dec. 1950
Imp.-goederen	290	316	394
Exp.-goederen	308	290	301

Het ligt voor de hand, dat de Deense betalingsbalans hierdoor nadelig werd beïnvloed. Was er in 1949 een overschot van 291 miljoen kronen, dit veranderde (volgens voorlopige cijfers) in een nadelig saldo van 360 miljoen in 1950.

Vrij van de Engelse markt?

Het is eveneens begrijpelijk, dat er bij de Denen veel verbittering is over de houding van Engeland, dat geen verhoging van de boterprijs wilde toestaan, hoewel bij het afsluiten van het „long term”-contract de mogelijkheid hiertoe is opengelaten. Want eens per jaar — vóór 1 October — zouden de prijzen opnieuw worden besproken, waarbij verhoging of verlaging — al naar gelang de toestand — met maximaal 7,5 pCt was toegestaan.

De Denen meenden nu, dat een verhoging van de boterprijs met het maximum redelijk was, gezien het feit, dat door de devaluatie en de stijging van de wereldmarkt in het algemeen de veevoederimport veel kostbaarder was geworden. De Engelsen, die ook met de zuivelinvoer uit Australië en Nieuw-Zeeland rekening hebben te houden, voelden hier weinig voor en weigerden.

Alleen, wat de bacon betreft, heeft de Engelse Regering ten dele toegegeven. Hiervoor is de prijs voor het tijdvak van 1 Januari — 31 October 1951 met 5½ pCt verhoogd. Wellicht, dat het vleesconflict met Argentinië de Engelsen wat soepeler heeft gemaakt.

Maar dit succes was niet voldoende om de Deense wrevel weg te nemen. Inderdaad zit er iets scheef. Want tegenover de lagere prijzen voor de Deense export staan de hoge prijzen, die Engeland vraagt voor kolen, ijzer en andere voor Denemarken noodzakelijke goederen.

„Deze scheve prijsverhouding zal er uiteraard toe leiden, dat men van Deense zijde doet, wat men kan, om zich vrij te maken van de afhankelijkheid van de Engelse markt”. Aldus verklaarde Prof. Skovgaard in zijn voortreffelijk overzicht van de positie van de Deense landbouw in 1950²⁾.

Zoiets is best te begrijpen, maar gemakkelijker gezegd dan gedaan. Want er komt heel wat kijken, om jaarlijks 150 miljoen kg boter en 180 miljoen kg bacon te plaatsen, om van de andere producten, zoals eieren en kaas, nog maar te zwijgen. Want iedere week moeten er in het buitenland kopers worden gevonden voor 80.000 varkens, terwijl er in de zomer ook vele weken zijn, dat er meer dan 80.000 vaten boter de grens over gaan. Als alles per trein ging, zouden hiervoor 800 wagons van vijf ton per week nodig zijn!

Stellig is er ook op het vasteland van West-Europa wel belangstelling voor de uitstekende Deense producten. De meeste landen zijn tegenwoordig echter geen geregelde kopers: zij tonen veelal alleen belangstelling in de wintermaanden, wanneer de eigen productie tekort schiet om in de behoeften te voorzien. En dan zijn er soms betalingsmoeilijkheden — zoals in West-Duitsland — of stuit de export op andere bezwaren.

Neen, de grote en onbepaalde afnemer voor zuivelproducten en varkensvlees is en blijft Engeland. De Deense export kan de Britse markt niet ontberen.

Niettemin is de Deense ontstemming over de Engelse handelspolitiek begrijpelijk en stellig zal Denemarken er naar streven om elders een groter deel van zijn grote overschot aan veeteeltproducten te plaatsen. Waar bijna overal het aanbod toeneemt, ligt het voor de hand, dat de con-

²⁾ Tidsskrift for Landøkonomi, Januari 1951.

currentie op de andere buitenlandse markten dan nog groter zal worden dan ze nu reeds is.

Het slechter worden van de Brits-Deense handelsbetrekkingen zal daardoor ook voor de agrarische export van andere landen, zoals o.a. Nederland, gevaren en moeilijkheden met zich kunnen brengen.

Het is daarom te hopen, dat de Denen bij het zoeken naar nieuwe afzetgebieden buiten Europa succes zullen

hebben. Want zij zitten heus niet stil. De Deense Zuivelbond onderzocht in 1950 o.a. de Zuidamerikaanse markt, terwijl ook wordt gewerkt aan de uitbreiding van de kaasexport naar de Verenigde Staten. Verwacht wordt, dat het marktonderzoek en de gevoerde propaganda op den duur zullen leiden tot een grotere spreiding in de thans wel erg eenzijdig gerichte Deense zuivel- en vleesexport.

Voorburg.

Ir M. K. HYLKEMA.

De coöperatieve beweging, internationaal

Er zijn weinig landen, waar de coöperatieve idee niet in een of andere vorm, vaak in meerdere vormen, toepassing heeft gevonden. Op het gebied van aankoop van landbouwbenodigdheden of de verwerking en afzet van landbouwproducten, op dat van voorziening der consumenten met verbruiksartikelen, in de woningbouw, het verzekeringswezen of voor credietverlening, in de vorm van arbeidersproductiecoöperaties, visserscoöperaties of voor het verlenen van diensten van allerlei aard (gezondheidszorg, electriciteitsvoorziening, gezamenlijk gebruik van landbouwwerktuigen), overal is aan de hand van enkele voorbeelden gemakkelijk te illustreren, welke vlucht het coöperatieve bedrijf heeft genomen.

Zo worden bijv. kunstmeststoffen, veevoeder en zaai-zaden in heel Scandinavië en ons land voor 40—80 pCt coöperatief ingekocht. Voor de *verwerking en afzet van landbouwproducten* bestaan talrijke speciale organisaties, die in verschillende landen een dominerende invloed hebben. Er zijn bijv. meer dan 30.000 coöperatieve zuivel-fabrieken. In Australië en Nieuw-Zeeland omvatten ze 90 pCt van de zuivelproductie en practisch de gehele exporthandel. In de Verenigde Staten, een belangrijke producent, zijn er ruim 2.000, die in 1948 een omzet hadden van \$ 1.956.000.000. Zij nemen daar 35 pCt van de totale zuivelproductie voor hun rekening. De percentages in Denemarken, Nederland, Zwitserland, Zweden en Duitsland, resp. 90, 75, 90, 95 en 70, duiden voldoende aan, welke betekenis de coöperatieve bedrijfsvorm in de zuivelbereiding en soms in de export van zuivelproducten toekomt.

In de graanhandel zijn de „wheatpools” van Alberta, Saskatchewan en Manitoba welbekend. 53 pCt van het Canadese graan passeert hun silo's. In de Verenigde Staten vindt de graanhandel voor 35 pCt via de coöperaties plaats, in Frankrijk voor 80 pCt, in Australië voor 55 pCt en in Duitsland voor 50 pCt.

Voor de vleesafzet en de handel in vee bestaan ruim 4.500 verenigingen, die vooral in Denemarken, Zweden en de Verenigde Staten van belang zijn. Ook het ter markt brengen van eieren geschiedt in verschillende landen voor een belangrijk deel op coöperatieve grondslag. Om een voorbeeld uit eigen land te gebruiken: in Nederland voor 30 pCt (gemeten naar totale productie) en voor 50 pCt (gemeten naar de totale export). De groenten- en fruitveilingen in ons land zijn grotendeels coöperatief. Op dit gebied nemen de Verenigde Staten — en speciaal Californië — de belangrijkste plaats in, maar ook in een twintigtal Europese landen bereiken zij aanzienlijke omzetten. Ook voor verschillende andere producten (tabak, wol, katoen, cacao, koffie, suikerbieten etc.) zijn zo, al naar de behoeften in de landen, vaak naar de mate, waarin de particuliere handel haar positie misbruikte, coöperatieve organisaties in het leven geroepen. Vaak nog verzorgen algemene coöperatieve verenigingen zowel de aankoop, de verwerking als de afzet van diverse landbouwbenodigdheden en -producten.

De *verbruikcoöperatie* is voornamelijk in Europa tot ontwikkeling gekomen. Het „klassieke” voorbeeld is

Engeland, waar ruim tien miljoen leden aangesloten zijn en waar in het afgelopen jaar in de 25.000 winkels ruim £ 549 miljoen omgezet werd, voornamelijk in levensmiddelen (72 pCt), textiel, brandstoffen, schoeisel en meubelen. Groothandel en eigen productie zijn sterk ontwikkeld. De omzetten van de Engelse en Schotse coöperatieve groothandelsverenigingen beliepen in 1949 £ 364 miljoen, waarvan een derde in de bijna tweehonderd eigen fabrieken werd vervaardigd. Op verschillende terreinen behoort de verbruikcoöperatie in Engeland tot de grootste fabrikanten.

Zweden is het land van het moderne, tegen monopolievorming in handel en industrie gerichte, verbruikersinitiatief. De LUMA gloeilampenfabriek, die de strijd tegen het Phoebuskartel aanbond, de Karlshamn margarinefabriek tegen Unilever, Oliekunsumenternas Riksförbund voor de distributie van petroleumproducten, zij zijn geïnspireerd op de idee de vrije prijsvorming een verantwoorde bedding te geven en ze daarmee tegelijk te behouden. In 1948 waren in Zweden, op een bevolking van ruim 7 miljoen, 905.000 leden en de omzet in de 7.500 winkels bedroeg 1.428 miljoen kronen, d.i. ruim 1.100 miljoen gulden. Finland, waar 22 pCt van de bevolking lid is van een verbruikcoöperatie, gaat procentueel qua lidmaatschap aan de spits; IJsland (20 pCt), Groot-Brittannië (20 pCt), Zweden (13 pCt), Zwitserland (12 pCt), Denemarken (11 pCt), Noorwegen (8 pCt), Duitsland (7 pCt), Frankrijk (5 pCt) volgen daarop. Waar alleen het gezins-hoofd lid is en weinig dubbele lidmaatschappen voorkomen reikt de economische betekenis, op het gebied althans, waar de verbruikcoöperatie werkzaam is, uit boven deze vlotte cijferaanwijzing. Aan de andere kant geven cijfers als bijv. een omzet van £ 549 miljoen in Engeland in 1949 voor de lokale verbruikcoöperaties tegen de achtergrond van het nationale inkomen van £ 10.000 miljoen relief, zeker na aftrek van belastingen, vaste lasten e.d.

Woningbouwcoöperaties hebben in verschillende landen er toe bijgedragen, in Europa vooral na de eerste wereldoorlog, de lagere inkomensgroepen der bevolking betere woningen te verschaffen tegen binnen hun bereik liggende prijzen. In Scandinavië, Duitsland en Zwitserland werd en wordt nog 10—15 pCt van de woningbouw door hen verzorgd. Vaak — bijv. in Engeland en ons land — zijn woningbouwverenigingen meer een gespecialiseerde vorm van credietvereniging met hypotheek op de gebouwde woningen of verlenen gemeente en Rijk belangrijke financiële steun voor woningprojecten, waarbij de huurders zeggenschap in het beheer hebben. De woningbouw is één der terreinen, waar de vraag, in hoeverre overheids-optreden coöperatieve activiteit zo overvleugelt, dat het deze practisch overbodig maakt, actuele betekenis heeft. De complementaire vraag hierbij is, in hoeverre coöperatieve beginselen toegepast kunnen worden in genationaliseerde of sterk aan overheidsinvloed onderhevige takken van bedrijf, een vraag, die thans veel besproken wordt in de coöperatieve beweging en nog goeddeels onontgonnen terrein is.

Op verzekeringsgebied is dit onderwerp ook van actuele betekenis. Sociale zekerheid wordt meer en meer een onderwerp voor staatszorg en nationalisatie van het verzekeringswezen vormt in verschillende landen een deel van het socialisatieprogramma. Het is tevens een terrein, waar de coöperatie met succes heeft ontwikkeld. Voor brand, inbraak en ongevallen en voor levensverzekeringen, ten plattelande ook voor verzekering tegen verlies van vee, tegen hagel- en andere schade zijn in vele landen organisaties van betekenis gegroeid. De verbruikscoöperatie heeft in de vorm van uitkeringen bij werkloosheid, ziekte en invaliditeit, geboorte, huwelijk en overlijden van het begin af haar sociale idealen trachten na te leven. Weliswaar moesten de uitkeringen gewoonlijk van beperkte omvang blijven, aangezien de fondsen meestal worden gevormd door reservering uit bedrijfsoverschotten en de financiering van haar kapitaalbehoeften de verbruikscoöperatie in verscheidene landen toch al niet gemakkelijk valt.

Op het gebied der *credietverlening* neemt de boerenleenbank tussen de verschillende vormen van coöperatieve activiteit een belangrijke plaats in. Zij voorziet in een zeer belangrijke behoefte van de landbouw, nl. die aan kort crediet, hetwelk door de commerciële banken, noch door de Staat in voldoende mate en op zo efficiënte wijze ter beschikking kan worden gesteld. Numeriek zijn de boerenleenbanken het sterkst ontwikkeld van alle coöperaties; 40 pCt van de landbouwcoöperaties in Europa is op het terrein der credietverlening werkzaam; in Azië bedraagt dit percentage zelfs 80. Het is daar de met overheidssteun en toezicht genomen eerste stap tot zelfstandigmaking van de boer. Het Internationaal Arbeidsbureau geeft voor 1944 aan een totaal van 190.000 boerenleenbanken met 17.500.000 leden. In vele landen is van de boerenleenbanken en later van hun landelijke centrales uit het boerenbedrijf tot ontwikkeling en zelfstandigheid gekomen en heeft het de spoorslag gegeven tot andere vormen van coöperatieve activiteit. In de steden wordt een equivalent gevonden in de zgn. „credit unions”, spaar- en credietverenigingen die in Canada en de Verenigde Staten momenteel tot aanzienlijke ontwikkeling komen. Zij dienen voornamelijk voor consumptieve leningen voor duurzame verbruiksgoederen; ook om grote onverwachte uitgaven op te vangen en zij vinden steun in het feit, dat het spaarbankwezen daar niet in dezelfde mate tot ontwikkeling is gekomen als in Europa. In Canada waren bijv. in 1949 2.819 „credit unions” werkzaam met 940.000 leden. De activa bedroegen \$ 282.000.000 en leningen aan leden \$ 99.000.000, daarbij dezelfde tendentie vertonend als de boerenleenbanken, nl. dat ze meer en meer gebruikt worden voor het deponeren van spaargelden. Voor zover deze gelden eventueel ten dele gebruikt zouden kunnen worden voor het financieren van nieuwe coöperatieve projecten, kan hun betekenis nog belangrijk toenemen.

De *arbeidersproductiecoöperaties*, voortbouwend op de ideeën van Louis Blanc; zijn voor bepaalde groepen geschoolde vakarbeiders (drukkers, schoenmakers, instrumentmakers, textiel- en bouwvakarbeiders) het middel om hun zelfstandigheid te behouden tegenover het moderne grootbedrijf. In Engeland, Frankrijk, China en Italië zijn ze van enige betekenis. De alom heersende aandrang op arbeidersmedezeggenschap wordt uiteraard door hen als een algemene toepassing van hun ideeën toegejuicht en door sommige schrijvers van naam — bijv. Prof. G. D. H. Cole — onderschreven.

Om de voorbeelden, hoe de coöperatieve bedrijfsvorm zich op verschillende terreinen ontwikkeld heeft, te besluiten mogen er tenslotte nog enkele genoemd worden op het terrein der *diensverlening*: coöperatieve busdiensten in Israël, Italië, Canada, electriciteitsvoorziening in Frankrijk, de Verenigde Staten, Chili en het gezamenlijk gebruik

van landbouwwerktuigen in Denemarken en ons land. Voor uiteenlopende groepen der bevolking, voor uiteenlopende, maar alle zeer noodzakelijke, doeleinden is het coöperatieve bedrijf een uitkomst geweest. Criterium is veelal geweest: zelf doen, wat de handel en het particuliere bedrijf vóór hen op onbevredigende wijze verrichtte. Ook de coöperatieve organisatievorm heeft zijn bezwaren en zijn beperkingen, en de economische functies, die hij vervult, brengen veelal dezelfde kosten mee, die het particuliere bedrijf moet opbrengen. Als het laatste zich daarom niet door eigen handelingen schade berokkent en de Overheid zich beperkt in haar regulerende taak tot het scheppen van voorwaarden, waarin beide bedrijfsvormen zich fair en onder gelijke omstandigheden kunnen ontwikkelen, kan hun wisselwerking de nationale economie slechts ten goede komen.

Internationale organisaties en contacten.

Kan uit het bovenstaande opgemaakt worden, dat het coöperatieve bedrijf zich nationaal in verschillende landen en op verschillende terreinen een positie van betekenis heeft weten te verwerven, als georganiseerde internationale beweging is dit in veel mindere mate het geval. Eensdeels is dit een gevolg van het feit, dat in elk land de coöperatieve beweging een „individual achievement in individual circumstances” is. Daardoor is de grootste gemene deler in de internationale handel ten behoeve van de verbruikscoöperaties bijv. klein. Daarbij komt, dat de particuliere internationale handel voor vele producten efficiënt georganiseerd is, waardoor er weinig drang is en het ook weinig zin heeft te trachten dit over te nemen. De weerstand, die voor coöperatief optreden in de internationale handel en productie overwonnen moeten worden, zijn uiteraard ook groter dan voor handel en productie binnen de landsgrenzen. Internationale kartels zijn door de verbruikscoöperatie op zakelijk terrein nog onbestreden. Voor de landbouworganisaties geldt in het algemeen hetzelfde. Wat de aankoop door verbruikscoöperaties van coöperatieve landbouwproducten betreft, hier doet zich internationaal hetzelfde verschijnsel voor als op nationaal gebied: de producten, die de landbouworganisaties aanbieden zijn lang niet altijd dezelfde, die de verbruiksverenigingen voeren en de eerste zijn vaak veel groter dan de laatste, zodat ze toch voor een belangrijk deel op particuliere afzet aangewezen blijven.

Voor zover er internationale coöperatieve handelsorganisaties opgericht zijn, dateren ze bovendien van betrekkelijk recente datum en hebben ze zich door de oorlog en de vele belemmerende bepalingen nog niet kunnen ontwikkelen. Toegegeven zij voorts, dat de mogelijkheden voor gecoördineerd optreden nog onvoldoende zijn bestudeerd. Enkele voorbeelden van bestaande contacten mogen de huidige betekenis aanduiden.

De Engelse coöperatieve groothandelsvereniging (C.W.S.) betrok vóór de oorlog (de regeringsaankopen belemmeren thans nog het weér volledig opnemen van vroegere contacten) 46 pCt van haar zes belangrijkste artikelen direct van buitenlandse landbouwcoöperaties: tarwe van de Canadese „wheatpools”; bacon, boter en vlees van Denemarken en Nieuw-Zeeland; kaas uit Canada, Australië en Nieuw-Zeeland; citrusvruchten uit de Verenigde Staten en Palestina. De Scandinavische groothandelsvereniging („Nordisk Andelsförbund”) in Londen verzorgt de inkoop van koloniale waren, oliën en vetten, zuidvruchten en andere producten voor de verbruikscoöperaties in de Noordelijke landen. Voorts is de „International Co-operative Trading Agency” in Londen nog werkzaam ten behoeve van de centrale organisatie van verbruikscoöperaties in verschillende landen. De centrales van enkele landbouwaankoopverenigingen richtten in 1929 op de „International Co-operative Agricultural

Purchasing Society (Intercoop)" te Rotterdam voor de aankoop van kunstmeststoffen e.d. De afzet van landbouwproducten uit de dominions op de Engelse markt en die van het continent wordt ten dele verzorgd door de „Overseas Farmers' Co-operative Federations Limited". Voor de handel in petroleumproducten werd in 1946 opgericht de „International Co-operative Petroleum Association" te New York, die nu 27 centrale organisaties in verschillende landen tot lid heeft. Zij treedt tot nu toe op bescheiden schaal op als commissionair in petroleum en smeeroïlen, maar heeft uiteindelijk wel ten doel volledig geïntegreerde productie en distributie van petroleumproducten. Van de voor gezamenlijke rekening geëxploiteerde bedrijven noemen we de Luma gloeilampenfabriek in Stockholm, eigendom der Scandinavische verbruikerscoöperaties. Met de Schotten samen richtten de Zweden in Glasgow een tweede Lumafabriek op. Van de theeplantages in India en Ceylon van de Engelse en Schotse groothandelsverenigingen profiteren indirect ook verschillende andere centrale organisaties.

Voor de behartiging van gezamenlijke belangen, de uitwisseling van ervaring en het propageren van de coöperatieve idee op internationaal gebied zijn verschillende organisaties werkzaam. De oudste is de in 1895 opgerichte International Co-operative Alliance te Londen; ze verricht economisch onderzoekingswerk, dat voor de aangesloten leden van belang is, geeft boeken en enkele tijdschriften uit, belegt congressen, studieconferenties, dient als informatie- en documentatiecentrum en vertegenwoordigt de coöperatieve beweging in andere internationale organisaties. In de Verenigde Naties bezit de I.C.A. de status van „non-governmental organisation A", d.w.z. zij stelt belang in de meeste economische en sociale problemen, die worden behandeld. In de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties heeft zij al bij verschillende gelegenheden tot de discussies kunnen bijdragen (bijv. ontwikkeling van economisch slecht ontwikkelde landen, wereldgrondstoffenproblemen). De landbouwcoöperaties hebben hun bekendste internationale organisaties in de „International Federation of Agricultural Producers", de wereldboerenbond. Het is geen zuiver coöperatieve organisatie, maar aan de coöperaties valt grote betekenis toe. Ze heeft een overeenkomstige taak als de I.C.A. De laatste is zich meer en meer op de problemen der verbruikersorganisaties gaan concentreren, hoewel er een landbouwcommissie is. Op organisatorisch en ideëel terrein zijn voorts nog de „Horace Plunkett Foundation" en de „International Confederation of Agriculture" werkzaam.

Het Internationaal Arbeidsbureau heeft al vele jaren een coöperatie-afdeling en na de oorlog heeft ook de Wereldvoedselorganisatie (F.A.O.) zich bij de organisaties gevoegd, die zich met coöperatievraagstukken bezighouden. De I.L.O. verzamelt gegevens, publiceert studies en houdt conferenties. Eén van de periodieke bijeenkomsten, door haar georganiseerd, is die van het „International Committee for Inter-Co-operative Relations". De F.A.O. beperkt zich uiteraard tot landbouwcoöperatie. Zij zendt experts uit naar gebieden waar men de coöperatieve bedrijfsvorm wil toepassen om tot ontwikkeling te komen; zij maakt ook studies van coöperatieve problemen en belegt conferenties.

Het kan niet gezegd worden, dat, wat de coördinatie van het werk van deze verschillende organisaties betreft, het laatste woord gesproken is. Integendeel, het lijkt er op, dat alleen in die gevallen, waar het zo te pas komt samenwerking gezocht wordt. Zo zullen nu bijv. de I.F.A.P., I.C.A. en de „Horace Plunkett Foundation" gezamenlijk het vraagstuk van de internationale aankoop van en handel in kunstmeststoffen bestuderen. Er is een zekere terreinafbakening tussen I.L.O. en F.A.O., maar ook ernstige

overlapping; de I.F.A.P. laat veel nuttig werk op landbouwcoöperatief gebied aan de F.A.O. over en zij kan haar beperkt budget op nog niet bestreken terrein aanwenden. Wat de I.C.A. betreft, kan de coördinatie nog aanzienlijk worden verbeterd en het zou een goed idee zijn alle internationale organisaties op coöperatief terrein eens rond de tafel te brengen om het werk efficiënt te verdelen.

De coöperatie en de Staat.

Er zijn uiteraard verschillende problemen, waarvan men kan zeggen, dat zij, internationaal gezien, in de coöperatieve beweging actueel zijn. De toepassing van coöperatieve beginselen bij het tot ontwikkeling brengen van economisch achterlijke landen — Prof. Dr H. J. Frietema releveerde onlangs nog in dit blad zijn reis naar Birma voor dit doel ¹⁾ — de plaats, die de coöperatie inneemt in een geleide economie en haar verhouding tot organen van de Staat, de taak en positie van de coöperatie ten opzichte van verschillende internationale reconstruktievraagstukken (grondstoffenvoorziening, liberalisatie van het handelsverkeer, economische integratie etc.), haar actie tegen de toenemende monopolievorming, haar bijdrage tot het stabiliseren van het prijsniveau en een doelmatige afzet en distributie van landbouwproducten en verbruiksartikelen, het zijn stuk voor stuk vraagstukken, waarover een artikel te schrijven valt. Om dit artikel te besluiten moge in het kort één er van worden aangeduid, dat hier en daar een principieel karakter aangenomen heeft en al verscheidene acute moeilijkheden veroorzaakt heeft, nl. de verhouding van de coöperatie tot de Staat.

Deze heeft twee kanten. Enerzijds streeft de coöperatie er naar te bewerkstelligen, dat ze zich onder gezonde en voor haar gunstige omstandigheden kan ontwikkelen. Dit streven heeft erkenning gevonden in de in vele landen tot stand gekomen coöperatiewetgeving. Daarnaast beschermt in verschillende landen monopoliewetgeving haar tegen machtsmisbruik van economisch sterkeren. Beide hebben nog geen positieve protectie van de coöperatie als zodanig op het oog. De rechtspositie van de naamloze vennootschap is ook geregeld en kartelwetgeving beschermt iedere onderneming tegen bepaalde machtsmisbruiken, al valt de coöperatie uiteraard gauwer in het hoekje waar de slagen vallen. Waar de coöperatie via goedkope credieten, fiscale voordelen of andere faciliteiten wel positief geholpen wordt, zijn de protesten van de oppositie uiteraard niet van de lucht. De sociaal-economische motieven, die tot bevordering van de coöperatie leidden, wogen en wegen nog in vele gevallen zeer zwaar. De onafhankelijkheid van de boer in India via zijn eigen coöperatieve bedrijven kan onmogelijk bereikt worden als de Regering niet in sterke mate behulpzaam is. De Amerikaanse boerenorganisaties zouden nooit hun krachtige positie bereikt hebben als de „Farm Credit Administration" niet zoveel nuttig coöperatiewerk had verricht. De vrijstelling van dividenden van winstbelasting, een veel omstreden punt, berust deels op deze overweging, deels op de gedachte, dat dividenden alleen een terugbetaling zijn van wat oorspronkelijk teveel betaald werd. Elk particulier bedrijf, dat aan zijn cliënten dividend zou willen betalen, kan een zelfde dispensatie krijgen.

De tweede zijde aan de vraag over de verhouding van de coöperatie tot de Staat vindt haar oorsprong in de toenemende regeringsbemoeienis met het economisch leven. Als de mijnen genationaliseerd worden, betekent dit dan automatisch, dat een coöperatieve mijn, zoals in Engeland, mee genationaliseerd wordt? Of is er concurrentie tussen staatsbedrijven en coöperaties mogelijk? Als een deel van het verzekeringswezen genationaliseerd wordt

¹⁾ Zie: „Indrukken uit Birma", in „E.-S.B." van 13 September 1950, blz. 738.

draagt de coöperatie dan haar bedrijven voor als een betere vorm van socialisatie, die voor de particuliere bedrijven bewerkstelligd kan worden door de polishouders zeggenschap te geven? Kan, zoals in communistische landen, de coöperatie, een vaste plaats in het economisch bestel toegewezen worden, zonder van haar essentiële beginselen te worden beroofd? De meningen over deze kwesties zijn zeer verdeeld. De Britse coöperatieve beweging droeg de Shilbottle kolenmijn zonder bezwaar over. Ten dele misschien, omdat haar invloed op dit terrein gering was en ze vrij nauw gelieerd is aan de Labour Party, hoofdzakelijk echter omdat het in het algemeen belang was, dat ze haar eigen distributie-apparaat opgaf, dat alleen met deze mijn toch gebrekkelijk bleef. Op verzekeringsgebied heeft de coöperatie in Engeland — en Zweden is een tweede voorbeeld — een volledig, goed functionerend apparaat opgebouwd en hier heeft men zich krachtig verzet tegen nationalisatie. De Engelse coöperaties zijn daarbij van mening, dat de polishouders in particuliere maatschappijen het uiteindelijke zeggenschap moeten krijgen, zoals zij, indien een gedeelte van de distributie van levensmiddelen overgenomen zou worden, ook verdedigen dat dit bereikt kan worden door het aandelenkapitaal van belangrijke „chain stores” e.d. onder de consumenten uit te spreiden en dividend naar rato van aankopen in te voeren. In Zweden is men van mening, dat in lage premies, en betere service het vrije bedrijf de juiste koers aanwijst en in verscheidene gevallen overheidsingrijpen overbodig maakt.

Op het laatste congres van de Internationale Coöperatieve Bond, in 1948, werd een resolutie over de verhouding coöperatie—Staat aangenomen, waarin er terecht op werd gewezen, dat er geen uniforme oplossing mogelijk is voor alle landen wat betreft de vraag hoe en op welk terrein de Staat, resp. de coöperatie werkzaam zal zijn. Ieder land heeft zijn eigen achtergrond voor dit vraagstuk en aangezien nationalisatie alleen ten doel kan hebben een betere waarborg van het algemeen belang, zijn coöperatie en nationalisatie in verschillende opzichten complementaire middelen. Waar de persoonlijke smaak en keuze van de consument belangrijk is, waarborgt de coöperatie een betere voorziening dan enig staatsbedrijf. Ook waar de consument in genationaliseerde bedrijven via een of andere commissie zijn stem kan laten horen is dit tot heden toe een surrogaat gebleken. In landen, waar de Overheid geen of practisch geen vrijheid op economisch gebied toelaat, beveelt de resolutie aan, dat het systeem van planmatige concurrentie tussen coöperatie en staatsbedrijf wordt bevorderd.

De vraag, of concurrentie tussen staatsbedrijf en coöperatie practische mogelijkheden heeft, is nog onbeantwoord. Er is tot dusver weinig ervaring mee opgedaan. Wel lijkt het er op, dat de keuze een meer besliste zal moeten zijn: of bevordering van en een effectieve concurrentie tussen particulier bedrijf en coöperatie of socialisatie over de hele linie in een bepaalde bedrijfstak, waarbij de al eerder genoemde vraagstelling, in hoeverre coöperatieve beginselen toegepast kunnen worden in overheidsbedrijven, open blijft.

Londen.

J. F. VAN NETTEN.

INGEZONDEN STUK

De waardevaste obligatie

De heer M. F. van Bommel te Amsterdam schrijft ons:

Men zou de heer Tj. Greidanus beslist groot onrecht doen, indien men hem zou verwijten met een symptomatische behandeling genoegen te nemen. Zijn artikel in „E.-S.B.” van 7 Maart jl. „De waardevaste obligatie” is dan ook moeilijk anders te beschouwen dan als een nood-

sprong in een gegeven situatie, waarbij aan de suggestie zeker niet veel aantrekkelijks kan worden ontzegt. In het bijzonder, indien realisering van het denkbeeld van een index-obligatie de hoogste Overheid in haar uitgavenpolitiek zou kunnen breidelen. Via inflatie schept die zich overigens zelf de middelen tot voldoening van toenemende verplichtingen.

Geheel anders ligt het echter bij privaat-economische ondernemingen, waar de waardevaste obligatie zich volgens Greidanus het eenvoudigst laat denken, waarbij hij met name de industriële ondernemingen noemt.

Een obligatielening wrdrt in financiële kringen, juist bij industriële ondernemingen, ook nu nog als regel als een schoonheidsfout in de financiering aangemerkt. De omstandigheden dwingen er evenwel vaak toe, doch dan dient men in het oog te blijven houden, dat dergelijke financieringen door middel van geldleningen *in feite niets anders zijn dan een vooruitgrijpen op toekomstige zelffinanciering of uitbreiding van het aandelenkapitaal*. Bij een „going concern” zal aflossing dus slechts kunnen geschieden uit de winst of door conversie. Een terugbetaling in fabrieksschoorstenen en machines is uitgesloten en de als afschrijving in de opbrengst van het product terugontvangen bedragen zijn bestemd voor vernieuwing van bedrijfsactiva.

Van een band tussen waarde bedrijfsactiva en tot de aanschaffing daarvan geleende gelden is na het moment van aanschaffing geen sprake meer. Het is dan ook moeilijk verstaanbaar hoe de debiteur, zoals Greidanus stelt, bij een daling van de waarde van het geld, als gevolg van daardoor stijgende waarde der investeringen, in staat zal zijn tot het opbrengen van hogere bedragen voor rente en aflossingen. Bij een niet liquiderende onderneming is er slechts een band tussen *winstcijfer* en aflossing! En zolang ten aanzien van de winstcalculatie en de fiscale aanspraken nog het gulden-is-guldenprincipe blijft gelden, zal de waardevaste obligatie het gevaar van „voorfinanciering” door obligatie- of andere leningen voor het bedrijfsleven slechts vergroten. De door schr. opgesomde moeilijkheden, w.o. de belemmering voor reserveringen door het bedrijfsleven, „omdat veelal vennootschapsbelasting betaald moet worden van schijnwinsten, die in feite zouden moeten dienen om de weder door inflatie verhoogde kosten ter vervanging van in de productie verbruikte materialen en machinerieën te dekken” zijn evenzevele argumenten tegen het overigens vernultig gevonden denkbeeld van een index-obligatie, omdat het lenende bedrijfsleven er door in een periode van voortgezette inflatie met insolventie zou worden bedreigd. Het valt buiten het bestek van deze kanteekeningen om op de consequenties daarvan nader in te gaan.

Het is overigens, of schr. de gevaren reeds voorvoelt, indien hij bij voorbaat poogt te weerleggen, dat een index-obligatie de onderneming op te zware lasten zou kunnen brengen. Hij wijst dan allereerst op de stijgende waarde van de tegenpost, de investeringen, welk argument wij in het bovenstaande menen te hebben weerlegd, maar bovendien op het feit, dat de jaarlijkse dienst van de leningen, incl. aflossingen, als regel slechts een fractie zal uitmaken van het te verlonen bedrag. De vraag rijst, ook bij aanvaarding van een loonindex voor de dienst der leningen, waarom „de druk” in verhouding wordt gesteld tot het te verlonen bedrag. Men zou evengoed, wijl min of meer in hetzelfde vlak liggend, de grondstoffenaankopen kunnen noemen of het totaal van de afgewerkte orders. De enige maatstaf, die kan en mag worden aangelegd, is toch de winst, na aftrek van afschrijvingen op basis reproductiewaarde. Zou die winst door prijsbeheersing, winstbeperking en/of fiscale politiek niet evenredig stijgen met de loonindex, dan brengt de industriële index-obligatie de onderneming vervroegd om hals! In lijnrechte tegenstelling tot het betoog van de geachte schr. betekent dit dus, dat juist in tijden van inflatie er derhalve slechts *nadelen* verbonden zijn aan de

creatie van een waarde vaste obligatie, die aansluit bij het indexcijfer van de lonen. Inderdaad anders ligt het in tijden van teruggaande conjunctuur, waarbij het loonindexcijfer in geringer mate pleegt te dalen dan het prijsniveau. Ook dan blijft slechts de koppeling aan de winst, maar kan er, opnieuw in tegenstelling slechts voordeel zijn in verhouding tot de gefixeerde guldenobligatie, die een star bedrag voor rente en aflossing blijft vragen.

Blijve onze hoop gevestigd op het uiteindelijk succes van Greidanus' strijd tegen inflatie en op het zich weer baan breken van een financiële-, economische- en fiscale politiek, die aan het potverteren een eind maakt en het aandeel daardoor weer waardevast maakt.

Naschrift.

Naar aanleiding van het bovenstaande zou ik de volgende opmerkingen willen maken.

De heer van Bommel acht het moeilijk verstaanbaar, hoe de debiteur bij een daling van de waarde van het geld, als gevolg van daardoor stijgende waarde der investeringen, in staat zal zijn tot het opbrengen van hogere bedragen voor rente en aflossingen. Dit lijkt mij echter evident, omdat de in waarde gestegen activa zoals machinerieën en dergelijke, die in het productieproces verbruikt worden, een hogere exploitatiewinst zullen opleveren.

Een tweede bezwaar tegen de waarde vaste obligatie ziet de schrijver in het feit, dat ten aanzien van de fiscale aanspraken nog het gulden-is-guldenprincipe blijft gelden en hij haalt ter motivering van zijn bezwaar de door mij gegeven argumentatie aan, waarom bij de nog steeds gehuldigde fiscale winstcalculatie het aandeel niet inflatie-„proof” is. Deze argumentatie, die voor het aandeel geldt, mag men echter niet op de obligatieschuld overplanten, want dividend kan slechts betaald worden, nadat vennootschapsbelasting betaald is, doch de bedragen voor obligatierente zijn onkosten, die dus ten laste van de winstrekening komen, vóórdat de fiscale winst bepaald wordt.

Tenslotte de opmerking van de heer van Bommel, dat „het is, alsof ik de gevaren reeds voorvoeld heb, omdat ik bij voorbaat poog te weerleggen, dat een index-obligatie de onderneming op te zware lasten zou kunnen brengen”. Het is daar, waar ik aangaf, dat de jaarlijkse dienst van de leningen, incl. aflossingen, als regel slechts een fractie zal uitmaken van het te verlonen bedrag.

Ik moet hiertegen aanvoeren, dat de relatie tussen dienst der leningen en te verlonen bedragen door mij niet werd aangevoerd ter wille van voorvoelde gevaren. Het motief hiertoe was echter, dat wij ons bij een dergelijke opzet als de gedachte van de index-obligatie moeten realiseren de orde van grootte van de bedragen, waarom het voor de betreffende onderneming eventueel gaat. De ondernemer moet bij de beschikkingen, die hij treft, steeds gesteund worden door een zuiver gevoel voor proporties. Waar dit gevoel ontbreekt, hetzij in de private of in de publieke sfeer, wordt het financiële evenwicht verstoord. Bij het overwegen van invoering van de waarde vaste obligatie moet men zich derhalve afvragen, hoe de bedragen voor de dienst der leningen zich verhouden tot die der lonen bij een doorwerkende inflatie.

Amsterdam.

TJ. GREIDANUS.

AANTEKENING

Enkele statistische gegevens omtrent Argentinië

III

De buitenlandse handel.

De cijfers, welke met betrekking tot de in- en uitvoer gepubliceerd worden, geven slechts een onvolledig beeld omtrent de richting en de samenstelling van Argentinië's

buitenlandse handel. Zij beperken zich tot een splitsing van de in- en uitvoer naar de voornaamste landen, uitsluitend naar de waarde, en daarnaast worden in- en uitvoer, zowel in waarde als in kwantiteiten, gesplitst naar enkele grote artikelgroepen. Een inzicht in de samenstelling van de handel met een bepaald land kan dus niet uit de openbaar gemaakte cijfers worden verkregen. Hij, die ten aanzien van een bepaald land een dergelijk inzicht wil verkrijgen, is mitsdien genoodzaakt terug te grijpen op de meer uitvoerige gegevens, welke vrijwel alle overige landen periodiek publiceren.

Onderstaand volgt een verkort overzicht van de thans gepubliceerde cijfers.

Invoer.

(in miljoenen Arg. pesos)

uit:	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (9mnd)
Ver. Koninkrijk ..	116,2	307,8	446,4	775,2	721,6	444,5
Ver. Staten	158,9	665,2	2.431,0	2.286,9	689,5	564,4
Brazilië	333,6	337,7	439,3	521,4	357,4	311,9
Italië	0,1	57,6	273,7	548,6	742,4	273,9
Frankrijk	2,1	31,4	158,4	130,3	465,0	598,4
België	—	66,8	176,6	367,8	197,9	46,1
Zweden	102,9	136,1	190,1	133,3	114,6	58,4
Zwitserland	76,1	94,7	163,4	125,3	77,6	56,6
India	57,6	52,9	30,8	153,3	274,1	168,7
Nederland	—	10,2	42,0	55,4	70,5	63,2
Ned. Antillen	21,6	97,2	132,2	235,4	179,5	132,7
Overige landen	284,9	474,1	864,6	836,8	754,6	780,0
	1.154,0	2.331,7	5.348,5	6.189,7	4.641,7	3.497,8

Na de stijging in de jaren 1947 en 1948, welke voor een groot deel moet worden toegeschreven aan een bevestiging van door allerlei omstandigheden in de voorafgaande jaren uitgestelde behoeften, valt in de jaren 1949 en 1950 een belangrijke invoervermindering vast te stellen. Hieruit mag niet worden geconcludeerd, dat een evenredige vermindering van de behoefte aan ingevoerde goederen zou zijn waar te nemen. Het tegendeel is eerder waar, doch het is voornamelijk de deviezenpositie van het land, welke tot een vermindering van de invoer heeft gedwongen. Uit het gegeven overzicht blijkt duidelijk hoe vooral de invoer uit de landen met de sterke valuta's (Verenigde Staten, Zwitserland, België) de sterkste vermindering heeft ondergaan.

Aan de andere zijde vraagt de toeneming van de invoer uit Frankrijk de aandacht. Het is dit land in de laatste jaren gelukt zich een voorname plaats als land van herkomst, vooral van machines, ijzer- en staalproducten, te veroveren. Het valt te bezien, of Frankrijk in staat zal zijn deze plaats te behouden, wanneer de Duitse industrie weer in staat zal zijn, haar producten naar Argentinië te exporteren.

De eveneens de aandacht vragende toeneming van de invoer uit India is voornamelijk ontstaan als gevolg van enkele grote en belangrijke bartertransacties, waarbij granen tegen jute werden verhandeld.

Gesplitst naar de artikelgroepen krijgt men het volgende beeld:

(in duizenden tonnen)

	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (9mnd)
voedingsmiddelen	211,1	215,3	238,1	383,8	239,0	104,1
tabak en tabaks-waren	8,5	10,0	9,1	10,9	7,9	3,0
dranken	3,1	4,9	7,6	3,9	5,0	4,8
textiel	63,4	71,0	80,3	135,3	131,3	75,3
chem. en pharmac. producten	145,5	182,6	310,7	268,5	174,3	160,3
papier en papierw.	174,4	252,8	270,8	218,0	232,7	142,7
hout en houtwaren	429,5	614,9	765,1	932,9	868,8	580,3
ijzer en ijzerwaren	109,0	487,1	895,3	1.027,6	969,7	830,3
andere metalen	67,2	86,5	163,8	183,5	109,8	101,8
machines en voert.	21,3	129,8	430,2	611,8	313,3	224,6
aardewerk, glas, enz.	1.653,8	1.804,1	2.572,1	3.346,5	3.185,0	650,5
brandst. en smeermiddelen	1.343,1	4.357,8	5.057,1	7.008,1	5.702,6	4.837,7
rubber en rubberw.	2,8	25,0	53,3	9,8	10,5	13,9
overige goederen	21,2	99,4	250,4	192,0	212,0	174,7
	4.254,9	8.341,1	11.103,9	14.332,6	12.161,9	7.904,0

(in miljoenen pesos)

	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (9 mnd)
voedingsmiddelen	104,8	146,7	195,8	259,8	148,4	157,3
tabak en tabakswaaren	22,5	33,6	35,8	44,1	28,1	17,3
dranken	7,8	13,4	23,1	11,9	7,3	10,3
textiel	229,8	284,2	855,2	687,6	866,3	443,8
chem. en pharm. prod.	127,3	163,3	317,5	357,5	200,5	233,7
papier en papierw.	103,1	165,8	230,3	204,6	200,1	126,9
hout en houtwaaren	121,6	186,6	294,6	314,6	309,0	245,5
ijzer en ijzerwaaren	92,5	279,5	661,7	840,1	750,3	591,6
andere metalen	76,2	109,8	274,8	315,1	177,2	198,0
machines en voert.	51,1	325,2	1.349,7	1.806,6	998,6	712,2
aardewerk, glas enz.	44,6	62,0	115,0	174,7	138,7	92,1
brandst. en smeermid.	96,9	282,8	396,5	692,8	489,5	423,2
rubber en rubberw.	14,3	79,8	152,1	49,8	24,3	36,2
overige goederen	61,5	199,0	446,4	430,5	297,4	209,7
	1.154,0	2.331,7	5.348,5	6.189,7	4.641,7	3.497,8

Bij de beoordeling van de waarden der ingevoerde goederen moet men er aan denken, dat deze sterk beïnvloed zijn door de sinds 1945 enige malen tot stand gekomen wijzigingen van de wisselkoersen, terwijl buitendien door de overbrenging van bepaalde goederen van één bepaalde groep naar een andere (wat betreft de bij de invoer te berekenen koers) bij het bestaande meervoudige koersenstelsel, de onderlinge vergelijkbaarheid der waarden sterk wordt bemoeilijkt.

Hetzelfde geldt voor de statistische gegevens, welke ten aanzien van de uitvoer openbaar worden gemaakt, en welke hierna in verkorte vorm worden weergegeven.

Uitvoer.

Gesplitst naar de voornaamste bestemmingslanden, be droeg de uitvoer:

(in miljoenen pesos)

naar	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (8 mnd)
Ver. Koninkrijk	649,1	876,7	1.851,2	1.535,5	848,9	772,1
Ver. Staten	553,8	596,1	547,3	537,4	398,7	648,4
Brazilië	237,5	149,9	249,4	260,0	405,3	264,7
Italië	9,0	90,3	274,7	476,5	339,0	232,1
Frankrijk	86,5	420,0	280,0	236,2	189,4	226,3
Duitsland	2,5	2,3	29,8	133,5	152,5	133,1
Nederland	38,2	118,4	262,3	219,7	160,5	105,8
Zwitserland	54,8	127,6	195,6	210,3	50,2	76,6
België	79,3	227,7	293,2	322,5	163,4	74,2
Spanje	100,1	137,2	316,0	382,0	178,5	32,4
Overige landen	687,0	1.226,9	1.205,4	1.228,2	831,1	817,1
	2.497,8	3.973,1	5.504,9	5.541,8	3.717,5	3.382,8

Naar de voornaamste productengroepen verdeeld, geeft de uitvoer het volgende beeld:

(in duizenden ton)

	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (8 mnd)
levend vee	201,0	170,0	167,5	175,2	50,8	44,3
vlees	513,6	548,2	687,3	508,5	497,0	286,2
huiden	119,1	174,3	146,9	174,7	201,2	143,3
wol	158,7	206,4	171,7	181,8	96,4	110,0
melkproducten	58,4	65,9	59,3	58,5	34,4	25,0
vee-bijproducten	247,9	227,6	281,8	262,7	182,2	148,0
granen en lijnzaad	3.577,7	4.862,6	5.679,2	5.688,8	3.610,6	3.373,6
meel en meelproducten	222,2	327,0	514,1	443,5	275,8	196,1
andere landbouwproducten	842,7	1.025,1	1.180,3	988,4	823,4	917,7
bosbouwproducten	214,6	231,6	235,7	143,9	103,2	100,3
mijnbouwproducten	83,8	105,5	48,6	44,9	22,3	17,3
prod. v. jacht en visserij	1,2	1,0	0,8	0,8	0,6	0,2
overige goederen	185,5	233,7	133,5	87,7	43,5	21,6
	6.426,4	8.199,1	9.305,5	8.759,4	5.941,6	5.383,6

Zoals reeds gezegd, bieden de officiële cijfers weinig houvast aan hem, die wil trachten zich een inzicht te vormen omtrent de samenstelling van de handel in een bepaald artikel of met een bepaald land. Ook voor beoordeling van de handelsbalans in het algemeen of met een bepaald land in het bijzonder hebben zij weinig nut. Het feit nl., dat zij zijn uitgedrukt in pesos, terwijl, zowel bij de invoer als bij de uitvoer, voor verschillende goederensoorten verschillende koersen bij de omrekening in eigen munt worden gebezigd, en buitendien de koersen gedurende de

laatste jaren enige malen werden gewijzigd, maakt dat het onmogelijk is zich een enigszins betrouwbaar denkbeeld te vormen omtrent de invloed, welke de handelsbeweging op de deviezenpositie heeft uitgeoefend.

(in miljoenen pesos)

	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (8 mnd)
levend vee	-74,7	66,2	84,9	104,9	58,3	46,2
vlees	479,6	592,7	767,3	662,0	749,1	436,4
huiden	173,0	340,5	357,6	419,6	482,1	383,6
wol	270,5	357,0	326,2	413,4	348,8	578,9
melkproducten	70,5	147,1	170,8	167,2	74,9	68,0
vee-bijproducten	177,7	204,8	283,2	273,2	162,5	175,7
granen en lijnzaad	488,9	975,8	2.030,4	2.566,1	1.234,8	842,1
meel en meelproducten	27,5	50,9	88,1	97,2	41,8	35,9
andere landbouwproducten	291,3	675,1	1.039,8	602,0	396,8	655,7
bosbouwproducten	69,8	77,1	119,8	100,7	86,6	95,8
prod. v. jacht en visserij	18,8	22,6	10,8	8,1	4,8	4,2
mijnbouwproducten	18,8	17,5	9,1	10,2	4,4	3,7
overige goederen	336,7	445,8	217,1	117,1	72,4	56,1
	2.497,8	3.973,1	5.504,9	5.541,8	3.717,5	3.282,8

Reeds tijdens de statistische „blackout” en ook thans nog worden, ter ondervanging van het bezwaar, dat de officiële cijfers of ontbraken, of geen voldoende inzicht verschaffen, van particuliere zijde overzichten samengesteld, waaruit de export van de belangrijkste artikelen, gesplitst naar de voornaamste afzetgebieden, blijkt. Echter hebben deze overzichten uitsluitend betrekking op de over zee uitgevoerde hoeveelheden. Daar echter de langs landwegen uitgevoerde hoeveelheden zeer onbelangrijk zijn en zich beperken tot de directe nabuurlanden, Bolivia, Paraguay en in geringe mate Chili en Uruguay, wordt de overzichtelijkheid daardoor niet sterk geschaad. Een uittreksel van het laatstverschene overzicht, betrekking hebbend op de jaren 1946 tot en met 1950 volgt hieronder, waarbij in de laatste kolom de in 1950 naar Nederland uitgevoerde kwantiteiten worden vermeld 1).

t	eenheid	1946	1947	1948	1949	1950	
						To-taal	Neder-land
tarwe	000 ton	1.358,2	2.220,3	2.179,4	1.831,0	2.765,8	32,5
mais	id.	2.188,1	2.341,2	2.540,3	1.091,6	796,4	38,2
haver	id.	323,3	74,7	82,6	193,9	389,8	85,7
gerst	id.	626,0	595,6	681,8	199,0	93,2	10,0
andere meelproducten	id.	263,7	415,8	361,9	268,9	218,1	—
lijnkoeken	id.	105,7	100,3	43,7	62,1	57,8	6,5
lijnolie	id.	148,3	213,5	53,5	57,5	200,7	41,4
lijnzaad	id.	—	—	—	—	131,7	43,0
talk (diel.)	id.	24,9	26,6	42,8	21,9	31,7	1,9
quebracho-extract	id.	255,1	242,3	154,8	135,2	251,1	5,6
caseïne	id.	31,6	27,7	30,2	23,8	27,8	0,5
vlees in blik	id.	140,6	150,0	110,6	74,5	114,7	0,1
boter	id.	11,7	16,0	12,2	—	8,1	—
kalfshuiden	000 st.	1.680,3	1.467,2	2.082,3	2.612,2	2.582,8	224,3
gedr. runderhuiden	id.	740,0	490,5	610,3	647,2	971,7	64,6
gedr. runderhuiden	id.	3.852,6	4.074,5	4.974,8	5.959,3	7.234,7	616,1
paardenhuiden	id.	412,6	198,2	263,6	356,7	379,5	35,9
schapenvellen	000 ton	26,2	9,3	14,1	13,7	18,6	0,1
geitenvellen	id.	1,5	2,8	1,8	1,2	1,6	—
wol (vette)	id. }	204,5	171,4	183,2	94,9	114,8	2,2
wol (gewassen)	id. }	—	—	—	—	28,0	0,4
katoen	id.	48,3	13,4	11,2	9,2	44,9	2,0
bevr. rundvlees	000 qrs.	3.315,6	5.006,6	3.802,9	4.609,4	2.642,5	57,4
bevr. schapenvlees	000 carc.	546,8	716,4	583,4	635,8	232,2	2,1
bevr. lamsvlees	id.	5.355,8	5.491,2	3.033,3	2.636,2	1.147,5	—

De vermindering van de vleesuitvoer vraagt de aandacht. De oorzaak hiervan is te zoeken in het feit, dat het handelsverdrag met Groot-Brittannië, na het beëindigen van de zgn. verlengde „Andes-overeenkomst”, ondanks de lang-

1) Ontleend aan „The Review of the River Plate”, 26 Januari 1951.

durige onderhandelingen niet werd verlengd, waardoor gedurende het tweede halfjaar de vleesuitvoer praktisch tot stilstand kwam. Het grote strijdpunt bij de onderhandelingen is de vleesprijs; van Engelse zijde werd ca £ 100,- geboden, terwijl Argentinië £ 140,- vraagt.

Een ander artikel, waarvan de uitvoer in de laatste jaren sterk is teruggelopen, is mais. Als voornaamste oorzaak hiervan moet de reeds eerder genoemde droogte gedurende het seizoen 1949/50 worden genoemd.

De uitvoer van huiden, speciaal runderhuiden, beweegt zich in een nog steeds stijgende lijn.

Scheepvaart.

De gepubliceerde cijfers tonen aan, dat wat de tonnage der in 1949 ingevoerde hoeveelheden betreft, Nederland met 4 pCt van de overzeese aanvoer (in totaal 7.724.000 ton bedragend) de zevende plaats innam, na Engeland (28,1 pCt), Argentinië (17,1 pCt), Panama (11,2 pCt), Noorwegen (10,6 pCt), Italië (7,5 pCt) en de Verenigde Staten met 5,1 pCt.

Wat echter de waarde betreft, blijkt, dat 8 pCt van de totale waarde der van overzee ingevoerde goederen onder Nederlandse vlag het land binnenkwam. In dit opzicht neemt Nederland een eervolle derde plaats in, na Argentinië met 27,5 pCt en Engeland met 20 pCt.

Wat de uitvoer betreft neemt de scheepvaart onder Nederlandse vlag, naar de hoeveelheden gerekend (in totaal 5.903.000 ton bedragend) de vierde plaats in met 5,7 pCt na Engeland met 23,3 pCt, Argentinië met 15,1 pCt en Italië met 12,3 pCt. Ook hier vinden we weer het verschijnsel, dat naar de waarde gerekend de Nederlandse vlag een groter deel in het totaal vervoert. Alhoewel ook naar de waarde Nederland de vierde plaats inneemt, draagt het percentage 9,4 pCt (Engeland 21,7 pCt, Argentinië 11 pCt en de Verenigde Staten 9,9 pCt).

Dat de betekenis van de Nederlandse scheepvaart voor de La Plata-vaart groeiende is, blijkt uit het volgende overzicht omtrent de tonnage der in Argentijnse havens binnengelopen schepen.

(in duizenden tonnen)

vlag:	1945	1946	1947	1948	1949	1950 (8 mnd)
Engeland	1.183,7	1.810,2	1.713,5	2.353,7	2.215,9	1.686,4
Argentinië	453,8	484,4	757,6	925,4	1.108,8	784,0
Ver. Staten	422,4	2.084,6	2.305,7	1.846,3	1.080,1	696,6
Noorwegen	117,2	477,0	648,3	707,3	568,3	520,3
Nederland	77,1	186,9	331,0	398,8	484,7	376,1
Zweden	312,0	390,1	363,5	331,2	357,7	193,9
Spanje	320,0	300,7	305,0	279,8	336,4	146,3
Griekenland	37,9	247,8	290,3	144,8	98,1	111,4
Overige landen	600,6	963,5	1.737,4	2.725,7	2.381,0	1.866,2
	3.524,8	6.945,2	8.452,3	9.713,0	8.631,0	6.381,2

Bij de beoordeling van de plaats, welke door de schepen onder Nederlandse vlag in het internationale handelsverkeer met Argentinië wordt ingenomen, dient men er om te denken, dat een deel van het transport met de overige Zuid- en Centraal-amerikaanse landen door de K.N.S.M., een deel van de handel op Noord-Amerika door de Holland-Inter-America Line en de Silver-Java Pacific Lijn, en het transport met het verre Oosten voor het grootste gedeelte via de Inter-ocean Lines (Java-China-Japan-) K.P.M., wordt bezorgd.

In een slotartikel zal de financiële en monetaire situatie, zoals deze uit de officiële statistieken blijkt, in ogenschouw worden genomen.

Buenos Aires, 5 Februari 1951. J. E. SPINOSA CATTELA.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Måndag, 16 April 1951, des namiddags te 4 uur, zal de hooggeleerde heer Dr J. F. Haccoü, benoemd tot gewoon hoogleraar in de bedrijfs-huishoudkunde, in het bijzonder de leer der externe organisatie, aan de Universiteit van Amsterdam, zijn hoogleraarsambt openlijk aanvaarden door het uitspreken van een rede in de Aula der Universiteit.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Ondanks het feit, dat de ultimo gepasseerd was, vertoonde de geldmarkt in de verslagweek vrijwel geen verruiming. De voortdurende vermindering van de Nederlandse deviezenvoorraad gedurende de laatste maanden heeft ten gevolge, dat door de banken geregeld liquide middelen worden verbruikt ter betaling van deviezen-aankopen bij De Nederlandsche Bank, zodat zowel relatief weinig geld beschikbaar blijft voor aankoop van nieuw papier bij de Agent als voor aankopen op de markt. De markt-disconto's bedroegen voor alle termijnen $1\frac{1}{2}$ - $\frac{9}{16}$ pCt, terwijl de callgeldnotering op het maximum van $1\frac{1}{2}$ pCt gehandhaafd bleef.

De kapitaalmarkt.

Ook gedurende de afgelopen week was de verandering van het koersniveau op de aandelenmarkt per saldo gering. Het beroep van de werkgeversbonden op de industriële ondernemingen om de jongste loonronde voorlopig niet in de prijzen door te berekenen, impliceert een niet onaanzienlijke winstdaling. Dit tezamen met de verhoging van de vennootschapsbelasting van 40 tot 50 pCt en de zich geleidelijk openbarende grondstoffentekorten maakt, dat de winstvooruitzichten voor vele bedrijven iets minder gunstig zijn geworden. Hier tegenover staat, dat velen bij de koersvorming ter beurze meer aandacht blijken te schenken aan de zwakke positie van de gulden, welke door de achteruitgang van de deviezenvoorraad wordt gedemonstreerd.

Op de obligatiemarkt reageerden de koersen van guldens-staatsleningen, zoals uit onderstaande cijfers blijkt, nauwelijks op de aangekondigde emissie der $3\frac{1}{2}$ pCt Staatslening 1951. In aansluiting op deze emissie is thans ook de maximumrente, waartegen lagere publiekrechtelijke lichamen leningen mogen uitgeven, bekend als het zgn. rentegamma, verhoogd. Wat de langlopende leningen betreft, wordt de maximumrente bij een gemiddelde looptijd van 5 resp 15 jaar voortaan 3 resp $3\frac{1}{4}$ resp $3\frac{1}{2}$ pCt tegenover tot dusverre $2\frac{1}{2}$ resp 3 resp 3— $3\frac{1}{2}$ (nl. 10 jaar 3 en daarna $3\frac{1}{2}$) pCt. Bij een gemiddelde looptijd van 20 jaar mag $3\frac{1}{2}$ pCt worden geconditioneerd met een emissiekoers van 99 pCt, terwijl vroeger was toegestaan $3\frac{1}{4}$ pCt bij een gemiddelde looptijd van 25 jaar à 100 pCt. Het valt op, dat de toegestane $3\frac{1}{2}$ pCt voor een gemiddelde looptijd van 15 jaar praktisch dezelfde voorwaarde is, als die van de nieuwe staatslening. Daar het crediet van de Staat qua standing ongetwijfeld hoger moet worden aangeslagen dan dat van de gemeenten; betekent dit, dat de nieuwe rentestafel toch niet als zéér aantrekkelijk voor beleggers moet worden aangemerkt. Wellicht is dit juist de bedoeling. Op deze wijze immers wordt op de financiering van de gemeente-uitgaven een rem geplaatst, die de Regering in verband met de plannen voor investeringsbeperking niet onwelkom zal zijn, en die bovendien door de Regering naar believen kan worden „losgemaakt” door, nl. wanneer zulks wenselijk wordt geacht, de Rijksfondsen op de voorwaarden van het rentegamma geld aan de lagere publiekrechtelijke lichamen te doen verstrekken.

30 Maart 6 April
1951 1951

Aand. indexcijfers	1951	1951
Algemeen	158,0	157,6
Industrie	224,1	222,6
Scheepvaart	178,6	176,8
Banken	127,0	127,5
Indon. aandelen	55,2	55,6

Aandelen	1951	1951
A.K.U.	180 1/2	173
Philips	249	250 1/2
Unilever	227	234 1/2
H.A.L.	181	179 3/4
Amsterdam Rubber	123 1/2	124 1/2
H.V.A.	128 1/2	132 1/2
Kon. Petroleum	299 1/2	300

Staatsobligaties	1951	1951
2 1/2 pCt. N.W.S.	77 15/16	77 7/8
3 pCt 1947	96 9/16	96 3/4
3-3 1/2 pCt invest. certif.	95 13/16	95 13/16
3 pCt Dollarlening	100 15/16	102 7/16

J. C. B.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munitate- riaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, in- dende in, bui- tenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal- middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings- accorden	Voorschotten in rekening courant
12 Mrt '51	1.192.311	968.274	3.580	270.445	80.669
19 Mrt '51	1.192.511	952.392	2.426	275.522	87.700
27 Mrt '51	1.192.616	944.515	2.466	276.416	101.174
2 Apr. '51	1.192.607	929.566	2.301	291.418	110.813
9 Apr. '51	1.192.259	924.130	2.070	276.021	123.356

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voort- vloeiende uit beta- lings- accorden	Andere saldi van niet-inge- zetenen
12 Mrt '51	2.759.499	2.272.359	179.305	1.385.507	388.555	104.081
19 Mrt '51	2.731.816	2.213.906	123.212	1.385.507	338.331	104.468
27 Mrt '51	2.761.246	2.201.032	81.741	1.385.506	367.387	104.631
2 Apr. '51	2.776.724	2.186.054	72.820	1.454.544	397.677	108.316
9 Apr. '51	2.722.925	2.228.531	103.755	1.454.544	533.560	107.840

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal- voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Berechtig- kosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
8 Mrt 1951	182.785	444.560	60.042	165.000	426.000
15 Mrt 1951	182.785	423.063	60.042	158.200	426.000
22 Mrt 1951	182.785	436.823	60.042	154.400	426.000
29 Mrt 1951	182.785	484.562	60.042	154.800	426.000

Data	Bankbil- jetten- circulatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Accords de coop. écono- mique	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458			
8 Mrt 1951	1.587.448	174.911	21	34.578	140.312
15 Mrt 1951	1.563.090	165.307	26	39.588	125.693
22 Mrt 1951	1.553.168	185.178	58	39.588	145.532
29 Mrt 1951	1.576.231	189.094	75	39.588	149.431

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt, munt- materiaal, goud en deviezen- certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	—	85.402	255.201
14 Mrt '51	1.055.113	294.735	427.278	161.966	2.512.793
21 Mrt '51	1.055.113	258.743	432.048	162.890	2.379.006
28 Mrt '51	1.055.113	268.832	423.154	174.608	2.335.712

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi	
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp
31 Mrt '47	453.816	—	—	503.718
14 Mrt '51	2.599.475	325.112	—	1.188.431
21 Mrt '51	2.597.476	308.649	—	1.035.957
28 Mrt '51	2.614.178	337.892	—	962.037

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 14 Mrt 1951 f 408.919.189.
Muntbiljettencirculatie per 21 Mrt 1951 f 410.522.242.50.
Muntbiljettencirculatie per 28 Mrt 1951 f 413.382.771.

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË¹⁾.

(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Gem. 1938..	2.465	2.336	
Gem. 1946..	1.898	1.897	
Gem. 1947..	2.033	2.021	
Gem. 1948..	2.223	2.192	
Gem. 1949..	2.321	2.239	
Gem. 1950..	2.275	2.183	
Januari 1950..	2.483	2.620	1.668
Februari 1950..	2.274	2.264	1.679
Maart 1950..	2.529	2.431	1.777
April 1950..	2.350	2.054	2.073
Mei 1950..	2.217	1.960	2.330
Juni 1950..	2.326	1.973	2.682
Juli 1950..	1.621	1.694	2.610
Augustus 1950..	2.025	2.200	2.435
September 1950..	2.357	2.773	2.019
October 1950..	2.425	2.790	1.651
November 1950..	2.383	2.696	1.337
December 1950..	2.313	2.619	1.031

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin" van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in dui- zenden tonnen	Waarde in mil- lioenen francs	Gewicht in dui- zenden tonnen	Waarde in mil- lioenen francs	
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '47 ..	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Maandgem. '48 ..	2.432	7.293	1.258	6.177	+ 1.116
Maandgem. '49 ..	2.296	6.810	1.210	6.649	— 161
Jan. 1950 ..	2.124	6.959	1.496	6.661	— 298
Febr. 1950 ..	1.817	6.541	1.059	5.938	— 603
Maart 1950 ..	2.552	8.148	1.536	7.480	— 668
April 1950 ..	2.285	6.907	1.364	6.404	— 503
Mei 1950 ..	2.458	7.495	1.181	5.706	— 1.789
Juni 1950 ..	2.442	7.884	1.421	6.743	— 1.141
Juli 1950 ..	2.245	6.745	1.395	6.265	— 480
Aug. 1950 ..	2.005	5.611	894	4.371	— 1.240
Sept. 1950 ..	2.582	9.759	1.118	6.146	— 3.613
Oct. 1950 ..	3.114	10.341	1.384	7.712	— 2.629
Nov. 1950 ..	2.913	9.696	1.551	8.029	— 1.667
Dec. 1950 ..	2.871	10.354	1.881	10.460	+ 106

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin" van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

vacatures

GROTE BANKINSTELLING

vraagt voor uitzending naar Indonesië

EEN ACCOUNTANT

lid N.I.V.A. of V.A.G.A.

alsmede enige

ENERGIEKE KRACHTEN

bij voorkeur in bezit van acte

M.O. Boekhouden of Staats Praktijk Diploma.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen, afschriften diploma's, getuigschriften en pasfoto in te zenden onder No. BV 1777 aan Adv. Bur. de Bussy, Rokin 60, Amsterdam-C.

**VOOR KANTOOR OF
★ BEDRIJF ★**

Vraag en aanbod inzake Kantoorbehoeften, Brandkasten, Machines, Gebouwen, Industrie-terreinen, enz.

TE-KOOP GEBODEN.

Te koop in het centr. van Bussum plm. 400 m² mod. industrie-ruimte, bouwjaar 1948 met ruime woning, waarbij plm. 450 m² terrein en eigen oprit voor auto's, geheel leeg te aanvaarden. Vestigingsvergunning verzekerd. Koopsom f 65.000.— Br. onder no. ESB 15-2, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

OCCASION

Overjarige Vedette, nieuw van de fabriek, volle garantie, laag in prijs. Automobielbedrijf S. van Haaren, Valkenburgerweg 30, Heerlen.

**Schakel
in voorkomende
gevallen
deze rubriek in**

beschikbare krachten

Heer 38 jaar,

in bezit dipl. boekhouden, Engelse en Duitse handels-correspondentie, goed bekend m. Frans, Maleis in het Esperanto, ruim 20-jarige en all-round ervaring in het bankbedrijf zowel in binnen- als in buitenland, gewend om leiding te geven, goed organisator, zoekt wegens particuliere omstandigheden een hem passende, liefst

LEIDENDE FUNCTIE

in Nederl. Uitstekende ref. ter beschikking. Br. no. 76785 Adv. Bur. „Die Haghe“, Plein 11, Den Haag.

Afwachten is niets

Adverteren is iets

Activeren is Alles

Onze veelzijdige adviezen leiden tot resultaat en zijn economisch gezond

Uw voordeel: niet afwachten, doch ons voor een vrijblijvende bespreking uitnodigen

SERVICE-BUREAU

BRAUN

Nwe Binnenweg 175 - Rotterdam
TELEFOON 37908

Verkoopsbevordering

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoëchstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoëchstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs